

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Helli Lepasaar

FINANTSTEENUSTE KÄIBEMAKSUGA
MAKSUSTAMISE PROBLEEMID EUROOPA LIIDUS

Lõputöö

Juhendaja:

Tõnis Elling, BAC

Tallinn 2009

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: mai 2009
Töö pealkiri: Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid Euroopa Liidus	
Töö autor: Helli Lepasaar	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemiseks elektroonilises keskkonnas.
<p>Lõputöö on kirjutatud teemal „Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid Euroopa Liidus“. Töö on kirjutatud eesti keeles ning koosneb 46 leheküljest. Sisuline osa on 40 lehekülge ja lisad 6 lehekülge. Lõputöö koostamisel on kasutatud 29 allikat, millele on tekstis viidatud. Teema on aktuaalne, kuna Euroopa Liidus on käsil Nõukodu Direktiivi 2006/112/EÜ muudatuste planeerimine finantsteenuste käibemaksustamist puudutava regulatsiooni osas. Euroopa Komisjoni töögrupis on käimas finantsteenuseid puudutava regulatsiooni täpsustamine. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamist puudutavas regulatsioonis esineb mitmeid probleeme, millest lõputöö annab ülevaate.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks on analüüsida, kuidas maksustatakse finantsteenuseid käibemaksuga Euroopa Liidus. Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:</p> <ol style="list-style-type: none">1) antakse ülevaade finantsteenuste mõistest ja olemusest Euroopa Liidus;2) antakse ülevaade finantsteenuste maksustamise põhimõtetest Euroopa Liidus;3) analüüsitakse finantsteenuste maksustamise probleeme Euroopa Liidus. <p>Uurimismeetodina kasutatakse töös analüütilist meetodit ja empiirilises osas intervjuud.</p> <p>Autor tõi välja finantsteenuste käibemaksustamise probleemid ning jõudis järelduseni, et finantsteenuseid puudutavas regulatsioonis esineb mitmeid puudujääke ning vajalik on seda täiendada, et anda vastused kahetimõistetavustele. Peamisteks probleemideks on puudulik finantsteenuste definitsioon, peidetud käibemaks maksustatavate tehingupoolte vahel ning mahaarvatava sisendkäibemaksu arvutamine.</p>	
Võtmesõnad: finantsteenuse, käibemaks, Euroopa Liit, maksuvaba käive, maksustamine	
Keywords: financial service, VAT, European Union, supply exempt from tax, taxation	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. FINANTSTEENUSTE KÄIBEMAKSUGA MAKSUSTAMINE EUROOPA LIIDUS	6
1.1 Finantsteenuste mõiste ja olemus	6
1.2 Finantsteenuste maksustamise põhimõtted	9
2. FINANTSTEENUSTE MAKSUSTAMISE PROBLEEMID EUROOPA LIIDUS.....	18
2.1 Euroopa Kohtu lahendite analüüs.....	18
2.2 Direktiivi 2006/112/EÜ muudatuste analüüs	25
KOKKUVÕTE.....	35
SUMMARY	37
VIIDATUD ALLIKAD	38
LISA 1. Intervjuu Eesti Panga rahvusvaheliste ja avalike suhete osakonna juhtiveksperdi Meelis Laubega	42

SISSEJUHATUS

Finantsteenuste hulka kuulub väga palju erinevaid teenuseid. Näiteks hoiustamis-, laenu-, ja liisingutehingud, klientide nõustamine, väärtpaberite müügiga seotud toimingud ja muud tehingud. Reeglina on finantsteenused käibemaksuvabad. Maksuvabastus on sätestatud nii Nõukogu Direktiivis 2006/112/EÜ kui ka käibemaksuseaduses.

Autor valis teema, kuna see on aktuaalne ning finantsteenuste käibemaksuga maksustamist puudutavas regulatsioonis esineb mitmeid puudujääke, mille kõrvaldamisega hetkel ka tegeletakse. Tähtis on tuua välja konkreetsed probleemid millele lahendust otsida.

Teema on aktuaalne, kuna Euroopa Liidus on käsil Nõukodu Direktiivi 2006/112/EÜ muudatuste planeerimine finantsteenuste käibemaksustamist puudutava regulatsiooni osas. Euroopa Komisjoni töögrupis on käimas finantsteenuseid puudutava regulatsiooni täpsustamine.

Probleem on selles, et aegade jooksul on finantsteenuste mõiste laienenud ja kehtivad finantsteenuste määratlused on nii Euroopa Liidu kui ka Eesti tasemel ajale jalgu jäänud. Finantsteenuse mõiste käibemaksuseaduses ei ole ammendav ja seetõttu kohaldatakse maksuvabastust sageli valesti. Sellest tulenevalt esineb finantsteenuste käibemaksuga maksustamist puudutavas regulatsioonis mitmeid puudujääke. On vajalik selgitada, milline teenus on finantsteenuse ja milline mitte. Kuna finantsvaldkonda lisandub pidevalt uusi teenuseid, siis peab selgemalt määratlema finantsteenuse mõiste ning maksuvabastuse kohaldamise.

Lõputöö eesmärgiks on analüüsida, kuidas maksustatakse finantsteenuseid käibemaksuga Euroopa Liidus. Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- 1) antakse ülevaade finantsteenuste mõistest ja olemusest Euroopa Liidus;
- 2) antakse ülevaade finantsteenuste maksustamise põhimõtetest Euroopa Liidus;

3) analüüsitakse finantsteenuste maksustamise probleeme Euroopa Liidus.

Uurimismeetodina kasutatakse töös analüütilist meetodit ja empiirilises osas intervjuud.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis omakorda on jaotatud alapeatükkideks. Esimeses peatükis antakse ülevaade finantsteenuste maksustamisest Euroopa Liidus. Selgitatakse finantsteenuse mõistet ning maksustamise põhimõtteid. Teises peatükis räägitakse finantsteenuste maksustamise probleemidest. Analüüsitakse Euroopa Kohtu lahendeid ning direktiivi 2006/122/EÜ muudatusi.

Antud lõputöös kasutatakse allikatena käibemaksualast kirjandust ja dokumente, seaduseid ja direktiive, mis reguleerivad antud valdkonda ning Euroopa Kohtu lahendeid.

1. FINANTSTEENUSTE KÄIBEMAKSUGA MAKSUSTAMINE EUROOPA LIIDUS

1.1 Finantsteenuste mõiste ja olemus

Käibemaksusüsteem Euroopa Liidus on määratletud peamiselt 17. mai 1977. aasta Euroopa Nõukogu Kuuendas Direktiivis 77/388/EMÜ (edaspidi kuues direktiiv): kumuleeruvate käibemaksudega seotud liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta — ühine käibemaksusüsteem: ühtne maksubaas. Ümbersõnastus on toodud 28. novembri 2006. aasta Nõukogu Direktiivis 2006/112/EÜ (edaspidi direktiiv). Direktiivi eesmärk on käibemaksuga hõlmata kõik kaubad ja teenused ning koormata igat müügi etappi, et tagada maksustamise neutraalsus. Tegelikult pole aga neutraalsuse põhimõtte täielikult saavutatud. See on tingitud mitmetest eranditest, mis kehtivad teatud teenustele, näiteks finantsteenustele.

Kui võrrelda eri riike, siis võib finantsteenuste mõiste hõlmata väga erinevaid teenuseid. Finantsteenuse all mõistetakse finantsvahendust, mis muuhulgas hõlmab näiteks laenamist ja raha võtmist deposiiti. Finantsteenuseks on kindlustus (elu- ja varakindlustus) ning pensionifondid, v.a kohustuslik sotsiaalkindlustus, ning finantsvahendusega sarnased teenused (fondi valitsemine jne).¹

Finantsteenuste loetelu sisaldab OECD 22. oktoobri 1998. aasta uuring finantsteenuste maksustamisest². Uuringu järgi kuuluvad finantsteenuste hulka näiteks arveldustehingud nii sularahas kui ka pangakontol, tehingud seotud akreditiividega (pank sooritab makseid kliendi kontolt tema korralduste järgi), krediitkaarditeenused, laenutehingud, garantiitehingud, aktsiate ja teiste väärpaberitega seotud tehingud, tähtajaliste lepingutega seotud tehingud,

¹ The Ernst and Young report to the European Commission. Value Added Tax: a Study of Methods of Taxing Financial and Insurance Services. 2006.

² Report of the OECD. Indirect tax treatment of financial services and instruments. 22.10.1998.

finantsteenuste vahendamisteenused, tagatistehingud, valuutavahetusteenused, kindlustus ja edasikindlustus. Nimetatud tehingud ning nendega seotud tehingud on maksuvabad enamikes Euroopa Liidu liikmesriikides. Liisingutehingud, võlgade sissenõudmine, faktooring, vara hoidmine ja haldamine, finantsnõustamine, notari teenused on enamikes liikmesriikides aga käibemaksuga maksustatavad.

Finantsteenused krediitiasutuste seaduse (KAS) § 6 tähenduses on isiku poolt majandus- või kutsetegevuses kolmandatele isikutele osutatavad teenused, mis seisnevad järgmiste tehingute ja toimingute teostamises:

- 1) hoiustamistehingud avalikkuselt hoiuste ja muude tagasimakstavate rahaliste vahendite kaasamiseks;
- 2) laenutehingud, sealhulgas tarbijakrediit, hüpoteeklaenud, faktooring ja muud äritehingute finantseerimise tehingud;
- 3) liisingutehingud;
- 4) arveldus-, sularaha siirdamise ja muud raha edastamise tehingud;
- 5) mittesularahaliste maksevahendite (nt elektrooniliste maksevahendite, reisisekkide, vekslite) väljastamine ja haldamine;
- 6) tagatis- ja garantiitehingud ning muud isikule tulevikus siduvaid kohustusi tekitavad tehingud;
- 7) tehingud nii oma kui ka klientide arvel väärtpaberituru seaduse §-s 2 sätestatud kaubeldavate väärtpaberitega ning välisvaluutaga ja muud rahaturutehingud, sealhulgas tehingud tšekkide, vekslite, hoiusesertifikaatide ja muude selletaoliste instrumentidega;
- 8) väärtpaberite emiteerimise ja müügiga seotud tehingud ja toimingud;
- 9) klientide nõustamine majandustegevust puudutavates küsimustes ja äriühingute ühinemise, jagunemise või nendes osaluse omandamisega seotud tehingud ja toimingud;
- 10) rahamaakleri tegevus;
- 11) vara valitsemine ning investeerimisalane nõustamine;
- 12) väärtpaberite hoidmine ning haldamine;
- 13) krediidiinfo kogumine, töötlemine ja edastamine;
- 14) vara hoidmine;

15) muud tehingud ja toimingud, mis on sisult sarnased punktides 1–14 loetletud finantsteenustega.

Hoiustamistehinguid avalikkuselt hoiuste ja muude tagasimakstavate rahaliste vahendite kaasamiseks võivad sooritada ainult krediidasutused (pangad). Hoiustamistehingutega seotud teenustasudeks on näiteks hoiuse avamise või sulgemise tasud, jooksvad hooldustasud, konto väljavõtete ja saldoteatiste tasud jne. Hoius on hoiustaja nõue panga vastu ning hoiustatud raha läheb üle panga omandisse. Kui sularaha hoitakse panga seifis, siis on tegemist seifi üürimisega, mitte hoiustamisega.³ KAS § 3 lõike 1 kohaselt on krediidasutus äriühing, mille peamiseks ja püsivaks majandustegevuseks on avalikkuselt rahaliste hoiuste ja muude tagasimakstavate vahendite kaasamine ning oma arvel ja nimel laenude andmine või muu finantseerimine.

Kui raha hoiustatakse arvelduskontol, siis on tegemist arveldustehingutega, mis hõlmavad nii sularahas kui sularahata arveldusi. Arveldustehingu sisuks on maksekäsund. Maksuvabadeks teenustasudeks on näiteks konto avamise ja sulgemise tasud, ülekandetasud, perioodilised hooldustasud, konto väljavõtete väljastamise tasud, telefonipanga või internetipanga hooldustasud, maksekaartide väljastamise ja hooldamise tasud, sularaha sisse- ja väljamaksete teenustasud jne.⁴

Finantsteenusteks on laenu- ja krediiditehingud. Võlaõigusseaduses (VÕS) tuntakse laenulepingut ja krediidilepingut, mõlemad on käsitletavad laenutehinguna. VÕS § 396 lg 1 järgi kohustub laenulepinguga üks isik (laenuandja) andma teisele isikule (laenusaaaja) rahasumma või asendatava asja (laen), laenusaaaja aga kohustub tagasi maksma sama rahasumma või tagastama sama liiki asja samas koguses ja sama kvaliteediga. Sama seaduse § 401 lg 1 sätestab, et krediidileping on leping, millega üks isik (krediidiandja) kohustub andma teise isiku (krediidisaaaja) käsutusse rahasumma (krediit), krediidisaaaja aga kohustub tasuma krediidilt intressi ja lepingu lõppemisel krediidi tagasi maksma. Laenutehingute

³ Lehis, L. & Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, 435.

⁴ samas, 436, 437.

teenustasudeks on näiteks vormistustasud laenulepingu sõlmimise ja tagatise hindamise eest ning kõige paremini teada olevaks teenustasuks laenuintress kui tasu raha kasutamise eest⁵.

Tagatis- ja garantiitehingute sisuks on võõra kohustuse tagamine. Kõne alla võivad tulla käendus ja garantii ning pandi andmine. Professionaalsete finantseerimisasutuste poolt osutatav tagatistehing on garantii. Garantii on võlausaldaja jaoks tunduvalt riskivabam tagatis võrreldes käendusega, sest garandilt saab võlga sisse nõuda lihtsalt ja kiiresti.⁶ VÕS § 155 lõike 1 järgi võib majandus- või kutsetegevuses isik (garantii andja) võtta lepinguga võlausaldaja suhtes kohustuse (garantii), et ta täidab võlausaldaja nõudel garantiist tuleneva kohustuse.

Vara valitsemise all peetakse eelkõige silmas investeringute haldamist. Investeerimisfondide haldamise alla kuuluvad 21. jaanuari 2002 aasta Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Direktiivi 2001/107/EÜ II lisa järgi selliseid teenuseid nagu õigusteenused ja fondivalitsemisega seotud raamatupidamisteenused, klientide päringud, väärtuse ja hinna määramine (sh maksudeklaratsioonid), õigusnormidele vastavuse järelevalve, osakuomanike registri pidamine, tulu jaotamine, osakute emiteerimine ja väljaostmine, lepingutega seotud arveldamine (sh tõendite saatmine) ning dokumentide säilitamine.

1.2 Finantsteenuste maksustamise põhimõtted

Seni ei anna direktiiv rahuldavat meetodit finantsteenuste maksustamiseks. Maksumaksjatele on antud võimalus vabatahtlikult finantsteenuseid maksustada. See aga moonutab neutraalsuse põhimõtet, kuna vabatahtlikult võib maksustada ainult teatud finantsteenuseid erinevates liikmesriikides.

⁵ The International Fiscal Association, 2003. *Cashiers de droit fiscal international. Consumption taxation and financial services*. The Hague: Kluwer Law International, 54.

⁶ Lehis, L. & Lind, K. 2003. *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne*. Tartu: OÜ Casus, 438.

Näiteks on raha laenamine ja selle võtmine deposiiti, elukindlustus, väärtpaberite ost ja müük maksuvaba kõikides EL-i liikmesriikides. Finantsnõustamisteenus ja võlakogumine on maksustatavad kõikides liikmesriikides. Varakindlustus, kullatehingud ja investeerimisfondide juhtimisteenused on käibemaksuga maksustatavad mõnedes liikmesriikides.⁷ See on üks põhjuseid, miks direktiiv lubab finantsteenuseid vabatahtlikult maksustada. Oluline on see juhul, kui ettevõtte riigis, kus finantsteenus on maksustatav, teeb tehingu teise riigi ettevõttega, kus sama teenus on maksuvaba. Siinkohal teise riigi ettevõttel võimalus finantsteenus samuti vabatahtlikult maksustada.

Samas näiteks Suurbritannia, Hispaania, Itaalia, Kreeka, Taani siseriiklik õigus vabatahtlikku maksustamist ei luba. Saksamaal on aga suurim vabadus vabatahtliku maksustamise osas. Seega tekivad probleemid riikide omavaheliste finantsteenuste tehingute maksustamisel. Keeruline on ka olukord, kui finantsteenuse osutamine toimub mitteresidendile. Kaupade korral on asi lihtne: maksustamine toimub riigis, kus tarbitakse kaupa. Eksport maksustatakse nullmääraga. Finantsteenuste puhul on määravaks aga isiku residentsus, kellele teenust osutatakse. Kui kliendiks on mitteresident, siis on maksumääraks null, olenemata kus toimub teenuse tarbimine. Kui klient on sama riigi resident, on finantsteenus maksuvaba (maksuvabastuse korral).⁸

Kui rääkida üldiselt finantsteenustest, siin on nad olnud ajalooliselt maksuvabad. Seda peamiselt põhjusel, et finantsteenused üksnes valmistavad kaupade ja teenuste tarbimist ette. Lisaks on maksuvabastuse põhjusena tihti mainitud asjaolu, et ei soovita maksustada kapitali käibemaksuga ja kahjustada majandust. Peamine põhjus on aga pigem praktiline: finantsteenuste maksustamine võib muutuda ülearu keeruliseks.⁹

KMS § 16 lõike 2 punkti 1 kohaselt ei maksustata käibemaksuga kindlustusteenust, sealhulgas edasikindlustus- ja kindlustusvahendusteenust. Käibemaksust on vabastatud ka lõikes 2¹ nimetatud finantsteenused: hoiustamistehingud avalikkuselt hoiuste ja muude

⁷ The Ernst and Young report to the European Commission. Value Added Tax: a Study of Methods of Taxing Financial and Insurance Services. 2006.

⁸ sama.

⁹ Lind, K. 2007. Maksustatav väärtus: Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses. – Juridica, 9.

tagasimakstavate rahaliste vahendite kaasamiseks; laenu tehingud, sealhulgas tarbijakrediit, hüpoteeklaenu ja muud äritehingute finantseerimise tehingud; liisingutehingud; arveldus-, sularaha siirdamise ja muud raha edastamise tehingud; mittesularahaliste maksevahendite, sealhulgas elektrooniliste maksevahendite, reisisekkide ja vekslite väljastamine ja haldamine; tagatis- ja garantiitehingud ning muud isikule tulevikus siduvaid kohustusi tekitavad tehingud; tehingud nii oma kui ka klientide arvel väärtpaberituruseaduse §-s 2 sätestatud kaubeldavate väärtpaberite ja välisvaluutaga ning muud rahaturutehingud, sealhulgas tehingud tšekkide, vekslite, hoiusesertifikaatide ja muude selletaoliste instrumentidega; väärtpaberite emiteerimise, müügi ja ostmisega seotud tehingud ja toimingud; rahamaakleri tegevus; eelnevalt nimetatud teenustega seotud läbirääkimisteenus; investeerimisfondide seaduses sätestatud investeerimisfondi ja muu finantsjärelevalve alla kuuluva Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi investeerimisfondi valitsemine, sealhulgas fondivalitseja ülesannete edasiandmise korral fondi valitsemisega seonduvate teenuste osutamine fondile.

KMS § 16 lg 3 p 3 ütleb, et enne käibe toimumist samal maksustamisperioodil või varem sellest maksuhalduri piirkondlikku struktuuriüksust kirjalikult teavitades lisab maksukohustuslane käibemaksu sama paragrahvi lõikes 2¹ nimetatud teenuse maksustatavale väärtusele, välja arvatud juhul, kui teenus osutatakse teise liikmesriigi maksukohustuslasele või piiratud maksukohustuslasele. Seda võimalust kasutatakse tekkiva maksuvaba käibe poolt põhjustatavate sisendkäibemaksu probleemide vältimiseks.

KMSiga sarnane maksuvabastus on sätestatud ka direktiivi artiklis 135 punktis 1: ilma et see piiraks ühenduse muude sätete kohaldamist, vabastavad liikmesriigid enda kehtestatud tingimustel, mille eesmärk on tagada maksuvabastuse nõuetekohane ja arusaadav kohaldamine ning ennetada võimalikku maksudest kõrvalehoidumist, maksustamise vältimist ja muid kuritarvitusi, maksust kindlustus- ja edasikindlustustehingud, sh nendega seotud teenused, mida osutavad kindlustusmaaklerid ja kindlustusagendid (punkt a). Punkt b nimetab krediidi andmise ja vahendamise ning krediidi haldamise krediidiandja poolt. Järgmiseks on toodud krediiditagatiste või muude tagatiste vahendamine või nendega seotud tehingud ja krediiditagatiste haldamine krediidiandja poolt. Punkt c loetleb hoiuste ja arvelduskontode, maksete, ülekannete, võlgade, tšekkide ja muude vabalt kaubeldavate maksevahenditega

seotud tehingud ja nende vahendamise. Maksuvabastuse alt välistatakse faktooring ja võlgade sissenõudmine. Järgmiseks nimetatakse seadusliku maksevahendina kasutatava valuuta, pangatähtede ja müntidega seotud tehingud, sealhulgas nende vahendamise. Maksuvabastuse alt on välistatud kollektsoonesemetega seotud tehingud. Kollektsoonesemetena käsitatakse kuld-, hõbe- või muust metallist münte ning pangatähti, mida tavaliselt seadusliku maksevahendina ei kasutata, ja numismaatilise väärtusega münte. Punkti f kohaselt on maksust vabastatud tehingud, sealhulgas nendega kaasnev läbirääkimine, v.a hoidmine ja haldamine, mis on seotud aktsiate ja osadega, osalusega äriühingutes ja ühendustes, võlakirjadega ning teiste väärtpaberitega, v.a dokumendid, mis annavad kaupadele omandiõiguse ja artikli 5 lõikes 3 osutatud õigused või väärtpaberid. Punkt g nimetab liikmesriikide määratletud eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamise.

Hoiustamis- ja arveldustehingud on üldiselt maksuvabad. Arveldustehingute hulka kuuluvad ka arveldused väärtpaberitega. Väärtpaberite käivet maksustatakse Eestis alates ELiga liitumise hetkest. Siin moodustab maksustatava väärtuse kogu väärtpaberite müügihind. See tähendab, et tihedamini ja suurtes summas väärtpaberitehinguid teostavatel ettevõtjatel tekivad väga suured maksuvabad käibed. Nagu muugi maksuvaba käibe puhul, ei ole väärtpaberi võõrandamisest tekkiva maksuvaba käibega seotud kuludelt võimalik sisendkäibemaksu maha arvata.¹⁰

Probleem tekib juhul, kui müüakse väärtpabereid edasi ning edasimüüja ostu-ja müügihinna vahe väljatoomine pole praktilistel põhjustel võimalik. See tähendab, et kui müüakse ja ostetakse enda nimel suuremas koguses väärtpabereid, võib iga konkreetse väärtpaberiühiku soetusmaksumuse ja müügihinna leidmine osutuda sama keeruliseks nagu valuutavahetuse puhul maksustatava väärtuse leidmine. Kuidas peaks leidma väärtpaberite müüja maksustatava väärtuse, seda seadus ei reguleeri, samuti ei ole maksuhaldur andnud selle kohta ühtegi juhendit.¹¹

¹⁰ Kägi K. & Võimre U. 2007. Käibemaks. Äripäeva Kirjastus, 174.

¹¹ Lind, K. 2007. Maksustatav väärtus: Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses. – Juridica, 9.

Arveldustehinguteks on ka näiteks ühe vääringu vahetamise teiseks (valuutavahetus). Kui valuutavahetusel ei ole eraldi teenustasu ette nähtud, siis loetakse teenuse väärtuseks kursivahe, sest kliendi jaoks on tegemist rahaliselt hinnatava hüvega. Ettevõtja pakub seda teenust ettevõtluse korras ja kursivahest saadav kasum (spread) on kliendi poolt teenuse eest makstav vastutasu. Kui ettevõtja saab kasumit valuutakursi muutusest oma arvel tehtud investeeringutelt, siis ei ole tegemist teenustasuga, sest puudub klient, kellele oleks teenust osutatud.¹²

Keerulisem on eeltoodu rakendamine. Tavaliselt teevad krediidiasutused selliseid tehinguid väga palju ja erinevate kurssidega ning kurss võib muutuda ka ühe päeva jooksul. Seega pole võimalik välja tuua iga konkreetse tehingu ostu- ja müügihinna vahet ehk maksustatavat väärtust. Järelikult tuleb leida kaalutud keskmine vmt meetodika, mille abil maksustatav väärtus leida. Praegusel ajal pole näiteks Eesti seadusandja kehtestanud ühtegi reeglit seoses valuutavahetuse maksustatava väärtusega. Ka maksuhaldur ei ole avaldanud ühtegi juhendit, kuigi on avaldanud kirjavahetuses Eesti Maksuameti Liiduga seisukoha, et maksustatavaks väärtuseks on ostu- ja müügihinna vahe. Selgusetu on see, kuidas ja millist meetodikat võiks maksukohustuslane kasutada ostu- ja müügihinna vahe leidmiseks.¹³

Laenutehingute puhul tuleb maksuvabaks teenustasuks lugeda eelkõige laenuintresse. Enamasti on olukord selline, et ka pank on laenanud raha ja laenab seda edasi. Seega peaks tegelikult maksustama intresside vahet ehk seda intressi, mida pank tegelikult lisab. Arvestades aga ise laenatud laenude hulka ja välja antud laenude hulka ning asjaolu, et intress võib lepingutes väga erinev olla ja pidevalt muutuda, poleks maksustatava väärtuse leidmine võimalik. Järelikult peaks intresside maksustamine toimuma meetodika alusel, mis lähtub näiteks kaalutud keskmistest. Just laenuintresside puhul õige maksustatava väärtuse leidmine võib Eesti krediidiasutuste jaoks olla äärmiselt aktuaalne, sest brutointress maksustatava väärtusena vähendaks ebaõiglaselt mahaarvatavat sisendkäibemaksu. Maksuhaldur on olnud seisukohal, et maksustatavaks väärtuseks on brutointress ning seda ei saa vähendada.¹⁴

¹² Lehis, L. & Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, 437.

¹³ Lind, K. 2007. Maksustatav väärtus: Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses. – Juridica, 9.

¹⁴ sama.

Direktiivi artikkel 135 punkti 1 alapunkt g vabastab käibemaksust eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamise. Liikmesriikidele on jäetud õigus määratleda, millistele eriotstarbelistele investeerimisfondidele maksuvabastus kohaldub. Seega võib iga liikmesriik erinevalt maksustada selliste fondide haldamist. Teatud riikides, näiteks Saksamaal, defineerib siseriiklik õigus nii investeerimisfondi kui ka haldamise mõiste, jättes seetõttu maksuvabastuse kohaldamisala väga kitsaks. Luxenburgis on samas direktiivi alapunkti g kasutusala palju laiem, kattes haldamise mõiste all nii nõustamis-, kui ka raamatupidamisteenuse.¹⁵ See toob aga kaasa probleeme riikidevaheliste tehingute puhul.

Liisingutehingud maksustatakse sõltuvalt sellest, kas liisinguleping vastab KMS §3 lõikes 5 toodud kapitalirendi või kasutusrendi tunnustele. Esimesel juhul on tegemist kauba müügiga, teisel juhul teenuse osutamisega, maksuvabastusi rakendatakse sõltuvalt liisinguesemest.¹⁶

Liisingu maksustamine tervikuna on Eestis tekitanud mitmeid probleeme. Kauba võõrandamise ja teenuse osutamise eristamisel on määrav see, kas pooled on kokku leppinud omandiõiguse üleminekus või mitte. Mitmed raamatupidamis-standardid eristavad teenuse osutamist ja kauba võõrandamist sellest sõltuvalt, kui pikk on rendiperiood, kui palju makstakse asja kasutamise eest rendiperioodil jne. Liising, kus kaupa ei soetata, on seetõttu tänaseni populaarne, sest see on kasulikum kui laen. Selline liising suurendab maksustatavat käivet ega tekita liisinguandjale maksuvaba käivet, mille tulemusel tuleks KMS § 32 lõike 1 alusel sisendkäibemaks osaliselt maha arvata. Kehtiva seaduse § 12 lõike 1 kohaselt kauba võõrandamisel makstavat intressi ei arvata kauba käibe maksustatava väärtuse hulka.¹⁷

Nõustamisteenus ei kuulu maksuvabastuse alla. Nõustamisteenus võib tihti koosneda kahest osast. Esiteks toimub informatsiooni otsimine ning selle põhjal ettepanekute ning nõuannete koostamine. Siinkohal on nõustamisteenus maksustatav. Teine staadium, kus toimub juba

¹⁵ The International Fiscal Association, 2003. *Cashiers de droit fiscal international. Consumption taxation and financial services*. The Hague: Kluwer Law International, 61.

¹⁶ Lehis, L. & Lind, K. 2003. *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne*. Tartu: OÜ Casus, 444.

¹⁷ Lind, K. 2007. *Maksustatav väärtus: Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses*. – *Juridica*, 9.

tehingute teostamine, võib kuuluda maksuvabastuse alla. Maksuvabastus kohaldub ainult teenuseosutajale, kes otseselt osaleb vahendamises ja aitab tehinguid läbi viia.¹⁸

Muud tehingud maksustatakse vastavalt sellele, milliste tehingutega nad sarnased on. Kui tehing on sarnane liisingutehingu, klientide nõustamise või infoteenusega, siis tuleb see maksustada, ülejäänud juhtudel saab rakendada maksuvabastust.¹⁹

Faktooringtehing tuleb maksustada. KMS § 12 lg 10 kohaselt on faktooringuteenuse maksustatav väärtus on lepingutasu ja arvete käitlemise tasu. VÕS kohaselt ei ole faktooringu klient kohustatud eraldi teenustasu maksuma. Sellest tekivadki probleemid käibemaksuga maksustamisel. Teenuse osutamine ja maksustatav käive tekivad eelkõige mitteehitsa faktooringu puhul. Ehitsa faktooringu puhul ei osuta faktoori tasu eest teenust ning ei teki käibemaksuga maksustatavat käivet. Kui faktoorigil tekib tulu pärast nõude loovutamist tekkivatest täiendavatest nõuetest (nt intressid, viivised ja leppetrahvid), siis neid tulusid ei maksustata samuti käibemaksuga. Ehitsa faktooringu puhul võib olla ka kokku lepitud teenustasu maksmine (see tasu maksustatakse käibemaksuga), kuid see on pigem erand.²⁰

Võlgade sissenõudmine (inkassoteenus) on samuti käibemaksuga maksustatav teenus, sest tegemist ei ole finantsteenusega, vaid kombinatsiooniga õigusabist, infoteenusest ja detektiiviteenusest.²¹ Inkassoteenuse maksustamist näeb ette ka direktiivi artikli 135 punkti 1 alapunkt d.

Tihti võivad nõude loovutused olla fiktiivsed, s.t inkassoteenuse osutaja omandab kliendilt nõude, kuid tegelikult ei võta omale nõude mittetäitmise riski (nõude eest tasutakse ainult osaliselt alles siis, kui võlgnikult laekub raha). Sellisel moel tegutsevad Eestis mitmed

¹⁸ The International Fiscal Association, 2003. *Cashiers de droit fiscal international. Consumption taxation and financial services*. The Hague: Kluwer Law International, 61.

¹⁹ Lehis, L. & Lind, K. 2003. *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne*. Tartu: OÜ Casus, 445.

²⁰ Lind, K. 2007. *Maksustatav väärtus: Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses*. – *Juridica*, 9.

²¹ Lehis, L. & Lind, K. 2003. *Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne*. Tartu: OÜ Casus, 445.

inkassoteenuse osutajad juba aastaid ning fiktiivse loovutuse põhjuseks võib ollagi muuhulgas soov hoida kõrvale käibemaksu tasumisest.²²

Maksuametil oleks võimalik rakendada siin maksukorralduse seadust (MKS) § 84, mis ütleb, et kui tehingu või toimingu sisust ilmneb, et see on tehtud maksudest kõrvalehoidumise eesmärgil, kohaldatakse maksustamisel sellise tehingu või toimingu tingimusi, mis vastavad tehingu või toimingu tegelikule majanduslikule sisule, ning kvalifitseerida omandatud nõude eest tasutud summa ja sissenõutud summa vahena saadud tulu kas osaliselt või täies ulatuses teenustasuks ja nõuda selle väärtuselt käibemaksu.

Kuna maksuvaba käive tekitab üldjuhul piirangud sisendkäibemaksu mahaarvamisele, tekib muidu täies ulatuses maksustatavat käivet teostaval ettevõtjal õigustatud küsimus, kas näiteks mõningate laenude andmisel töötajatele ja nende eest intresside saamisel või mõnede väärtpaberite võõrandamisel tuleb kohe asuda piirama vastavas osas sisendkäibemaksu mahaarvamist. Selle probleemi vältimiseks on kolm võimalust: juhusliku tehingu reegel, ümardamine ja käibe vabatahtlik maksustamine.²³

Maksustatava käibe ja kogu käibe suhte arvutamisel ei võeta arvesse juhuslikku KAS § 6 lõike 1 punktides 1–8 ja 10 nimetatud finantsteenuse ning sellega seotud läbirääkimisteenuse osutamise käivet, välja arvatud faktooring, ja investeerimisfondide seaduses sätestatud fondi valitsemise teenuse osutamise käivet avalike investeerimisfondide puhul, sealhulgas pensionifondide puhul, ning väärtpaberi käivet.

Praktikas tähendab see, et tekkiv juhuslik maksuvaba käive tuleb küll tavapärastel käibedeklaratsioonil deklareerida, kuid see ei piira sisendkäibemaksu mahaarvamist. St et kui maksukohustuslasel on muidu kogu käive vaid maksustatav käive ning ta arvab 100% sisendkäibemaksust maha, siis jätkub samas ulatuses sisendkäibemaksu mahaarvamine ka

²² Lind, K. 2007. Maksustatav väärtus: Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses. – Juridica, 9.

²³ Kägi K. & Võimre U. 2007. Käibemaks. Äripäeva Kirjastus, 175.

juhuslike finantsteenuste osutamisel või väärtpaperite võõrandamisel. Milline tehing täpselt on juhuslik, pole seaduses täpsemini sätestatud, igat juhtumit tuleb eraldi hinnata.²⁴

Kui maksukohustuslane kasutab kaupu ja teenuseid nii maksustatava kui maksuvaba käibe tarbeks, arvatakse sisendkäibemaks arvestatud käibemaksust maha osaliselt. Osalisel mahaarvamisel lähtutakse maksukohustuslase Eestis ja välisriigis kalendriaasta jooksul tekkinud käibe, mille sisendkäibemaks on KMS § 29 lõike 1 alusel mahaarvatav, ning kogu tema Eestis ja välisriigis tekkinud käibe suhtest. Maksustatava käibe ja kogu käibe suhe ümardatakse ülespoole sajandikeni ehk täisprotsendini.²⁵

Kolmandaks võimaluseks finantsteenustest tekkiva maksuvaba käibe poolt põhjustatavate sisendkäibemaksu probleemide vältimiseks on vabatahtlik maksustamine. Finantsteenustest tekkivat maksuvaba käivet on võimalik vabatahtlikult maksustada, maksuhaldurit sellest enne kirjalikult teavitades. 18% määraga maksustatakse sellisel juhul laenuintress ja kõik muud tehingu enda väärtusele lisanduvad tasud. Siis on tegemist maksustatava käibega ega ole mingeid piiranguid sellega seotud sisendkäibemaksu mahaarvamisele. Üldjuhul tasub sellise sammu astumist kaaluda siis, kui on kahtlus, et osutatavad finantsteenused ei ole enam juhuslikud, kuid samas ei soovita loobuda täiemahulisest sisendkäibemaksu mahaarvamise õigusest.²⁶

²⁴ Kägi K. & Võimre U. 2007. Käibemaks. Äripäeva Kirjastus, 175, 176.

²⁵ Lind, K. 2007. Maksustatav väärtus: Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses. – Juridica, 9.

²⁶ Kägi K. & Võimre U. 2007. Käibemaks. Äripäeva Kirjastus, 178.

2. FINANTSTEENUSTE MAKSUSTAMISE PROBLEEMID EUROOPA LIIDUS

2.1 Euroopa Kohtu lahendite analüüs

Euroopa Kohtu (Esimene Koda) 21. juuni 2007. aasta otsuses C-453/05²⁷ Volker Ludwig ja Finanzamt Luckenwalde asjas käsitletakse krediidi vahendamise tehingu tõlgendamist. Nõukogu kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti d alapunkti 1 kohaselt on maksust vabastatud krediidi andmine ja vahendamine ning krediidi haldamine krediidiandja poolt. Krediidi andmine ja vahendamine on maksuvaba ka Saksamaa siseriiklikus õiguses. Probleeme tekitab aga antud alapunkti tõlgendamine. Nimelt tekib küsimus, mida võib lugeda krediidi vahendamiseks.

V. Ludwig tegutseb allagendina äriühingus, kes pakub allagendi vahendusel krediiti. Krediidi kasuks otsustanud kliendi lepingu sõlmimise ettepanek saadetakse krediiti andvale finantseerimisasutusele. Kui leping sõlmitakse, saab äriühing krediiti andvalt finantseerimisasutuselt tulemustasu, makstes ise allagendile V. Ludwig vastutasuks tema panuse eest lepingu sõlmimise tasu.

Probleem on selles, kas antud juhul on tegemist vahendamisega kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunkti 1 tähenduses ning kas teenus on iseseisev või ainult kuulub finantsteenuse juurde. Kuuenda direktiivi artikkel 2 lõige 1 ütleb, et iga teenuse osutamist tuleb tavaliselt pidada eraldiseisvaks, et vältida käibemaksusüsteemi toimimise moonutamist. Lisaks sooviti Euroopa Kohtult vastust küsimusele, kas krediidi vahendamine on maksust vabastatud vaid juhul, kui vahendaja ning krediidiandja vahel on otsene lepinguline suhe ning vahendaja peab ise krediidiandjaga krediidiandmiselepingu sisu kokku leppima.

²⁷ European Court reports 2007, I-05083.

Vahendamine ei ole kuuendas direktiivis määratletud mõiste. Euroopa Kohus leidis, et maksuvaba vahendustegevus ei sõltu vahendusteenuse osutaja ja krediidilepingu ühe poole vahelise lepingu olemasolust. Pealegi on kuuendas direktiivis maksust vabastatud tehingud määratletud osutatud teenuste laadi mitte teenuse osutaja või saaja põhjal. Seega on analüüsitud olukorras tegemist vahendamisega, kuna seda tuleb hinnata lähtuvalt osutatud teenuse laadist ja eesmärgist. Kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunktiga 1 ei ole vastuolus, et krediidi vahendamise teenus jaguneb kaheks soorituseks. See tuleneb neutraalse maksustamise põhimõttest, mis tähendab, et ettevõtjatel peab olema võimalus valida, kuidas oma tegevust korraldada.

Vahendamise mõistest räägib ka Euroopa Kohtu (Viies Koda) 13. detsembri 2001. aasta otsus C-235/00²⁸ Commissioners of Customs & Excise ja CSC Financial Services Ltd vahel. Siinkohal on vahendustegevuseks ühele lepingupoolele osutatav teenus, mille eest see pool tasub kui eraldiseisva vahendusteenuse eest. Sellise tegevuse eesmärk on teha kõik vajalik selleks, et kaks poolt sõlmiksid lepingu, ilma et vahendajal oleks lepingu sisu suhtes omapoolset huvi. Seevastu ei ole vahendustegevusega tegemist juhul, kui üks lepingupooltest usaldab osade lepinguga seotud sisuliste toimingute tegemise alltöövõtjale.

Vastupidiselt eelmisele kohtuotsusele, otsustas Euroopa Kohus, et tehingud peavad moodustama eraldiseisva terviku, et neid saaks käsitleda maksust vabastatud tehingutena kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d tähenduses. Otsustati, et vahendustegevus on vahendamine, mis võib seisneda muu hulgas selles, et vahendaja teavitab üht lepingupoolt lepingu sõlmimise võimalustest, võtab teise poolega ühendust ning peab kliendi nimel läbirääkimisi. Mainitud kaks kohtuotsust tunduvad vastandlikud, kuid lahendid reguleerivad kitsalt ühte situatsiooni. Kohtuasjas C-235/00 ei olnud küsimuse all see, kas teenuse osutaja ning saaja vahel on olemas leping (antud juhul siiski oli), vaid eelkõige teenuseosutaja tegevuse iseloom. Euroopa Kohus leidis, et CSC Financial Services Ltd tundus tegelevat alltöövõtjaga sarnase tegevusega.

²⁸ European Court reports 2001, I-10237.

Euroopa Kohtu (Kolmas Koda) 28. juuni 2007. aasta otsus C-363/05²⁹ JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust plc, The Association of Investment Trust Companies ja The Commissioners of HM Revenue and Customs puudutab kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti d alapunkti 6 tõlgendamist. Commissioners of HM Revenue and Customs keeldus käibemaksust vabastamast investeerimisühingule osutatud haldamisteenused, kuid kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti d alapunkti 6 kohaselt vabastavad liikmesriigid maksust liikmesriikide määratletud eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamise.

Claverhouse kasutab väärtpaberiportfellide haldamiseks kolmanda isiku teenuseid ning on seni tasunud käibemaksu talle osutatud haldamisteenuste pealt. Euroopa Kohtult küsitigi, kas eriotstarbeliste investeerimisfondide mõiste hõlmab ka praegust olukorda, millele vastati, et see hõlmab ka taolisi kinniseid eriotstarbelisi investeerimisfonde. Vastasel korral oldaks vastuolus neutraalse maksustamise põhimõttega, mis keelab käibemaksuga maksustamisel samalaadseid tehinguid tegevaid ettevõtjaid erinevalt kohelda. mõiste „eriotstarbeline investeerimisfond” määratlemise ülesande ulatus ei anna liikmesriikidele õigust valida nende territooriumil asuvaid teatud fonde, mille suhtes kohaldatakse maksuvabastust ja jätta ülejäänud fondid maksuvabastusest kõrvale. Kaalutusõiguse kasutamisel peavad liikmesriigid siiski järgima selle sätte eesmärki, milleks on lihtsustada investoritel investeerimisfondide kaudu väärtpaberitesse investeerimist, tagades sealjuures neutraalse maksustamise põhimõttest kinnipidamise. Kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunktil 6 on otsene mõju, nii et sellele võib tugineda maksukohustuslane siseriiklikus kohtus vaidlustamaks nende siseriiklike õigusnormide kohaldamist, mis on selle sätte vastuolus.

Kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti d alapunktis 6 puudub mõiste „eriotstarbelised investeerimisfondid” määratlus. Euroopa Kohtu (Kolmas Koda) 2. aprilli 2004 aasta otsuses C-169/04³⁰ Abbey National plc, Inscape Investment Fund ja Commissioners of Customs & Excise vahelises asjas leidis Euroopa Kohus, et kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti d alapunkt 6 puudutab eriotstarbelisi investeerimisfonde sõltumata nende õiguslikust vormist.

²⁹ European Court reports 2007, I-05517.

³⁰ European Court reports 2006, I-04027.

See tähendab, et sätte alla kuuluvad nii lepinguõiguse alusel loodud investeerimisfondid kui ka põhikirja alusel loodud avatud investeerimisfondid. Kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti d alapunkti 6 tõlgendamise, mille kohaselt vabastatakse käibemaksust muutuva põhikapitaliga fondide haldamine ja mitte kinniste investeerimisfondide haldamine, on vastuolus neutraalse maksustamise põhimõttega, millel kuuenda direktiiviga kehtestatud ühine käibemaksusüsteem põhineb ja mis keelab käibemaksuga maksustamisel samalaadseid tehinguid tegevaid ettevõtjaid erinevalt kohelda. Kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti d alapunkti 6 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes sisalduv mõiste „eriotstarbeline investeerimisfond” hõlmab ka taolisi kinniseid eriotstarbelisi investeerimisfonde.

Euroopa Kohtu (Esimine Koda) 9. veebruari 2007. aasta kohtuasi C-124/07³¹ J.C.M. Beheer BV ja Staatssecretaris van Financiën vahel käsitleb kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti a tõlgendamist. Punkti a kohaselt on maksust vabastatud kindlustus- ja edasikindlustustehingud, sh nendega seotud teenused, mida osutavad kindlustusmaaklerid ja kindlustusagendid. J.C.M. Beheer tegutseb kindlustusmaaklerina ning ta on VDL Polisassuradeuren BV allagent. VDL on esiteks kindlustuslepingute sõlmimisel vahendaja ning teiseks teatavate kindlustusseltside volitatud agent. J.C.M. Beheeri tegevus kujutab endast kindlustuslepingute sõlmimist, kindlustuspoliiside edastamist ja väljastamist, vahendustasude maksmist ning kindlustusseltsile ja kindlustuspoliiside omanikele teabe andmist. Lisaks pakub ja sõlmib ta omal algatusel ka uusi kindlustuslepinguid. Siseriiklikult otsustati, et Beheeril ei ole õigust ette nähtud maksuvabastusele.

Probleem seisneb selles, kas kuuenda direktiivi artikli 13 osa B sissejuhatavat lauset ja punkti a saab kohaldada sellise (juriidilise) isiku tegevuse suhtes, kes teostab kindlustusmaaklerile või kindlustusagendile iseloomulikke ja omaseid toiminguid, mille raames ta sõlmib kindlustuslepinguid teise kindlustusmaakleri või kindlustusagendi nimel.

J.C.M. Beheeri tegevusel on kindlustusmaakleri või -agendi tegevuse tunnused. Kuigi J.C.M. Beheer ei ole formaalselt seotud kindlustusandjatega, kelle arvel VDL tegutseb, on tal nendega

³¹ European Court reports 2008, I-02101.

siiski kaudne seos, kui ta tegutseb VDL-i nimel ja arvel. Seega ei tohi J.C.M. Beheerile keelduda andmast kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punktis a ette nähtud maksuvabastust üksnes põhjusel, et tal ei ole otsest seost kindlustusandjatega, kelle arvel ta VDL-i allagendina kindlustusvõtjatega suhtlemisel kaudselt tegutseb.

Euroopa Kohtu (Esimine Koda) 3. märtsi 2005. aasta kohtuasi C-472/03³² Staatssecretaris van Financiën ja Arthur Andersen & Co. Accountants c.s. (ACMC) vahel käsitleb kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkt a tõlgendamist.

Arthur on elukindlustusturul aktiivselt tegutsev äriühingu agent ja täidab lepingu alusel äriühingu eest erinevaid ülesandeid, mida selles lepingus nimetatakse *back office*-tegevusteks. ACMC andis nende tegevuste täideviimise ülesande oma osakonnale Accenture Insurance Services. Sellisteks tegevusteks on näiteks kindlustuslepingu sõlmimise avalduste vastuvõtmine, lepingute ja maksetingimuste muudatuste menetlemine, kindlustuspoliiside väljastamine ning haldamine ja lõpetamine, kindlustusjuhtumite käsitlemine; vahendustasude kindlaksmääramine ja maksmine kindlustusagentidele, infotehnoloogia korraldamine ja haldamine. Arthril puudub lepinguline suhe kindlustusvõtjatega, kuna kindlustuslepingud allkirjastatakse UL-i nimel. Sellest tulenevalt otsustati, et ACMC tegevused ei kujuta endast kindlustustehinguid kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti a tähenduses.

Antud asjas peitub probleem mõiste „kindlustustehingutega seotud teenused, mida osutavad kindlustusmaaklerid ja kindlustusagendid” tõlgendamises kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti a tähenduses ning täpsustamises, kas see direktiivis määratlemata mõiste hõlmab selliseid tegevusi nagu kohtuasjas käsitletavat tegevused.

Praeguses olukorras puuduvad kindlustusagendi ülesannete mõningad kesksed tegurid nagu klientide otsimine ja nende kokkuviimine kindlustusandjaga. ACMC tegevus algab alates sellest, kui ta menetleb kindlustuslepingu sõlmimise avaldusi, mille talle on edastanud kindlustusagendid. ACMC poolt UL-ile osutatud teenuseid tuleb järelikult käsitleda koostöövormina, mis seisneb selles, et ACMC aitab tasu eest UL-il täita ülesandeid, ilma et

³² European Court reports 2005, I-01719.

ACMC oleks lepingulistes suhetes kindlustatutega. Sellised tegevused kujutavad endast UL-i tegevuste jagamist, mitte teenuste osutamist kindlustusagendi poolt. Arvestades eeltoodut, tuleb kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti a tuleb tõlgendada selliselt, et *back office*-tegevused, mis seisnevad kindlustusettevõtjale tasu eest teenuste osutamises, ei kujuta endast kindlustusmaakleri või kindlustusagendi poolt osutatavaid kindlustustehingutega seotud teenuseid selle sätte tähenduses.

Euroopa Kohtu (Neljas Koda) 5. oktoobri 2006. aasta kohtuasi C-437/06³³ *Securenta Göttinger Immobilienanlagen und Vermögensmanagement AG ja Finanzamt Göttingen* vahel käsitleb sisendkäibemaksu mahaarvamise õigsust. Probleem tekib juhul, kui maksukohustuslane teostab samal ajal nii majandustegevust kui ka mittemajanduslikku tegevust. Sellisel juhul on küsimuseks, kas sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus määratakse ühelt poolt maksustatavate tehingute, millelt maks kuulub tasumisele, ning teiselt poolt maksustatavate tehingute, mis on maksust vabastatud, suhtarvu põhjal või on maksuvabastus lubatav ainult selles ulatuses, milles aktsiate ja hääleõiguseta aktsiate emissiooniga kaasnevad kulutused on seotud majandustegevusega kuuenda direktiivi artikli 2 punkti 1 mõttes.

Kuuenda direktiiviga kehtestatud mahaarvamissüsteemi eesmärk on vabastada ettevõtja täielikult kogu tema majandustegevuse raames tasumisele kuuluva või tasutud käibemaksu koormast. Ühine käibemaksusüsteem tagab seega neutraalse maksukoormuse, sõltumata selle tegevuse eesmärkidest või tulemustest. *Securenta* tegevus jaguneb kolmeks liigiks: esiteks mittemajanduslik tegevus, mis ei kuulu kuuenda direktiivi kohaldamisalasse, teiseks majandustegevus, mis kuulub selle direktiivi kohaldamisalasse, kuid on käibemaksust vabastatud, ja kolmandaks maksustatav majandustegevus. Seoses sellega tekib küsimus, kas sellisel maksukohustuslasel on õigus maha arvata sisendkäibemaksu, mis kaasnes selliste kulutustega, mida ei saa seostada konkreetsete müügitehingutega. Aktsiate ja ebatüüpiliste hääleõiguseta aktsiate emissiooniga kaasnenud kulutuste kohta tuleb märkida, et sellise tehinguga kaasnenud sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus võib tekkida vaid siis, kui selle

³³ European Court reports 2008, I-01597.

raames tehtud kulutused kuuluvad osana mahaarvamisõiguse andnud maksustatavate tehingute hinna sisse.

Aktsiate ja finantsosaluse emissiooni käigus osutatud teenustega seotud kulutusi ei saanud siduda eranditult vaid Securenta hilisema majandustegevusega ja need ei kuulunud seega üksikosadena selle tegevuse raames tehtud tehingute hinna sisse. Euroopa Kohtule saadetud kohtutoimikust nähtub siiski, et Securenta deklareeritud kulud põhikohtuasjas arutusel olevatele finantstehingutele olid vähemalt osaliselt määratud mittemajandusliku tegevuse arendamiseks. Maksukohustuslase tehtud kulutustega kaasneva sisendkäibemaksu mahaarvamise õigust ei saa tekkida selles osas, milles see on seotud tegevusega, mis oma mittemajandusliku olemuse tõttu ei kuulu kuuenda direktiivi kohaldamisalasse. Seega kui maksukohustuslane teostab samal ajal nii maksustatavat või maksuvaba majandustegevust kui ka mittemajanduslikku tegevust, mis ei kuulu kuuenda direktiivi kohaldamisalasse, siis on aktsiate ja hääleõiguseta aktsiate emissiooniga kaasnevate kulutustega seotud käibemaksu mahaarvamine lubatud vaid selles ulatuses, milles neid kulutusi võib siduda maksukohustuslase majandustegevusega selle direktiivi artikli 2 punkti 1 tähenduses.

Euroopa Kohtu (Neljas Koda) 7. detsembri 2006. aasta kohtuasi C-13/06³⁴ Euroopa Ühenduste Komisjoni ja Kreeka Vabariigi vahel käsitleb kindlustustehingu maksuvabastust. Kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti a kohaselt on käibemaksust vabastatud kindlustus- ja edasikindlustustehingud, sh nendega seotud teenused, mida osutavad kindlustusmaaklerid ja kindlustusagendid. Küsimus seisnes selles, kas maanteeabi teenused, mida ei osutanud kindlustusandja, kindlustusmaakler ega kindlustusagent, kujutavad endast kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punktis a osutatud kindlustustehinguid. Kindlustustehinguid direktiiv täpsemalt ei määratle.

Üldarusaadavalt iseloomustab kindlustustehingut asjaolu, et kindlustusjuhtumi korral võtab kindlustusandja kindlustusvõtja riski üle ja osutab kindlustuspreemia ettemakse eest teenust, mis on lepingu sõlmimise ajal kokku lepitud. Maanteeabi teenused, mida vastavad asutused

³⁴ European Court reports 2006, I-11563.

sõiduki rikke korral oma liikmetele osutavad, võivad kuuluda kindlustuse mõiste alla, kui kindlustusperioodi jooksul, mille eest on tasutud liikmemaks, puudutab kindlustatud risk ettenägematut sündmust, mis seisneb määratlemata kohas rikke tõttu sõiduki liikumisvõime kaotuses. Järelikult kuna Kreeka Vabariik maksustas käibemaksuga rikke korral osutatavad maanteeabi teenused, on ta rikkunud kuuenda direktiivi artikli 13 osa B punkti a.

Euroopa Kohtu lahendid on saanud oluliseks õigusallikaks finantsteenuste maksustamisel. Kuna kuuenda direktiivi finantsteenuste loetelu ei määratle täpselt ja üheselt mõistetevalt paljusid mõisteid, siis küsivad riigikohtud aina tihedamini arvamust Euroopa Kohtult. See toob küll kaasa õiguskindlust, kuid samas suurenevad halduskulud ning Euroopa Kohtu lahendid reguleerivad tavaliselt ühte kitsast valdkonda ning teatud tingimuste muutudes ei pruugi ka kohtuotsusest vastust leida.

2.2 Direktiivi 2006/112/EÜ muudatuste analüüs

Direktiivi 2006/112/EÜ (edaspidi direktiiv) muudatuste analüüsimisel on kasutatud peamiselt intervjuu põhjal kogutud andmeid³⁵. Autor intervjueris Eesti Panga rahvusvaheliste ja avalike suhete osakonna juhtiveksperti Meelis Laube't. Vastused pole aga ole Eesti Panga seisukohad, vaid väljendavad ainult vastaja isiklike seisukohti.

M. Laube sõnul on direktiivis olev finantsteenuste regulatsioon sisult sama kui kuuendas direktiivis, seega pärineb 70-ndate lõpust. Regulatsioon on selgelt vananenud, kuna finantssektor on aastatega läbi teinud väga kiire arengu ning osutatavate teenuste sisu on oluliselt muutunud.

Aegunud või puuduvatest mõistetest suuremaks probleemiks nimetab M. Laube finantsteenuste maksuvabastust tervikuna. EL tasandil on aeg-ajalt mainitud ka

³⁵ Laube, M. 2009. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid. Autori üleskirjutis. Tallinn, 24.03.2009.

finantsteenuste tavalise maksustamiskorra kehtestamist. Siiski pole see mõttest eriti kaugemale jõudnud. 70-ndatel toodi välja, et maksuarvestus on keeruline ning maksustatavat osa pole võimalik määrata, kuid nüüdsel arvutiajastul ei tohiks see probleemiks olla. Samas on maksuvabastus finantssektorile soodus, kuna selles sektoris on vähe mahaarvatavat sisendkäibemaksu. Seega on finantssektoripoolne vastuseis maksuvabastuse kaotamisele väga tugev ning finantssektori esindajate *lobby*-grupid omavad paljudes riikides ja ka EL tasandil väga suurt mõjuvõimu. Algatades direktiivi muudatusi, oleks esimese küsimusena tulnud tõstatada finants- ja kindlustusteenuste maksustamise tavakorra kehtestamine. Arenenud maailm läheb järjest enam üle teenustepõhisele majandusele, sellega peaks sammu pidama ka maksustamise põhimõtted. Intervjueeritav ei näe ühtegi ratsionaalset põhjust, miks peaks üks ettevõtliik olema maksuvabastusega.

Ka finantsteenuste osutajad ise on välja toonud peamised konfliktid kohad. Nendeks on puudulik finantsteenuste definitsioon, peidetud käibemaks maksustatavate tehingupoolte vahel ning mahaarvatava sisendkäibemaksu arvutamine, juhul kui maksukohustuslane osutab nii maksustatavaid kui ka maksuvabasid teenuseid.³⁶ Kui näiteks pank või kindlustusfirma osutab maksuvabasid finantsteenuseid, siis ei saa ta sisendkäibemaksu tasumisele kuuluvast käibemaksust maha arvata, kuna kuuenda direktiivi artikkel 17 lubab seda teha ainult kui kaupu ja teenuseid kasutatakse maksustatavate tehingutega seoses.

M Laube sõnul on kõige olulisemaks eesmärgiks direktiivi muudatuste tegemisel finantsteenuseid käsitleva regulatsiooni ajakohastamine, mõistete täpne määratlemine ning õiguskindluse tagamine. Järjest on kasvamas Euroopa Kohtu kaasuste hulk, mis puudutavad finantsteenuseid. Seegi näitab, et finantsteenuste maksustamisel valitseb segadus ning direktiivi ja riiklike õigusaktide asemel muutub järjest olulisemaks õiguseallikaks kohtulahend.

Autori arvates näitab kohtulahendite muutumine olulisemaks õiguseallikaks kui direktiiv ja siseriiklik õigusakt selgelt seda, et finantsteenuste käibemaksustamise valdkond vajab reguleerimist.

³⁶ European Commission. Taxation and Customs Union. Consultation Paper on modernising Value Added Tax obligations for financial services and insurances.

Kui rääkida liikmesriikide ettevõtete omavahel osutatud finantsteenuste käibemaksuga maksustamisest siis on üles kerkinud probleeme eelkõige finantsteenustega vahetult seotud teenustega. Mõni liikmesriik on lugenud mingi teenuse maksuvabaks, teine jällegi maksustab. Samuti on intervjueeritava sõnul esinenud juhtumeid, kus ühes riigis loetakse pensioni kogumist kindlustusteenuseks, teises aga investeerimiseks. Samas rõhutab M. Laube, et üldjuhul pole tegemist n-ö pahatahtliku käitumisega, vaid liikmesriigid tõlgendavad direktiivi nappi sõnastust valesti. Seega tekib teenuseosutaja jaoks keeruline olukord, kus ühes riigis lubatakse sisendkäibemaks maha arvata, teises aga mitte. Samuti on probleeme teenuste liigitamisega.

Euroopa Komisjon on seisukohal, et maksust vabastatud finantsteenuste mõisted tuleb moderniseerida, et neid saaks üheselt tõlgendada. Samas peavad mõisted olema piisavalt üldised, et saaksid endas kajastada tulevikus osutatavaid finantsteenuste liike. Seega tuleb leida tasakaal nende kahe kriteeriumi vahel: mõisted peavad olema piisavalt täpsed, kuid samas hõlmama ka võimalikke sarnaseid teenuseid. Oleks võimatu koostada täielik üksikasjalik nimekiri finantsteenustest, kuna hinnanguliselt ulatub erinevate pakutavate finantsteenuste arv turul tuhandeteni. Mõistete defineerimisel tuleb konsulteerida ka liikmesriikide rahandusministeeriumitega mõiste tähenduse ja maksuvabastuse osas.³⁷ Selge on aga see, et uues direktiivis on mõisted koostatud lähtuvalt teenuse iseloomust ning teenuseosutaja ei oma tähtsust.

Autori arvates peab direktiivi muudatus kindlasti tagama, et finantsteenuste osutajad saaks tasumisele kuuluvast käibemaksust maha arvata sisendkäibemaksu ja vältima konkurentsimoonusi. Direktiivi muudatus peab täiendama finantsteenuste loetelu, et tagada liikmesriikidele õiguskindlus ning vähendada halduskulusid. Hetkel on kindlustus- ja edasikindlustustehingute, arveldus- ja väärtpaberitehingute ning eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamise osas maksuvabastus piiratud ja see tekitab palju kahtluseid maksuvabastuse kohaldamisel.

³⁷ European Commission. Taxation and Customs Union. Harmonisation of turnover taxes. 05.03.2008. TAXUD/2414/08.

M. Laube ütluste kohaselt on aga väärtpaberitehingute puhul ka olukorda, kus maksuvabastust rakendatakse liiga laialt. Näiteks on direktiivi järgi väärtpaberitehingud maksuvabad finantsteenused, kuid väärtpaberite soetamiseks kliendi nõustamine on maksustatav teenus. Viimast on aga soovitud käsitleda samuti maksuvaba käibena.

Euroopa Komisjoni Maksukorralduse ja Tolliliidu peadirektoraat DG TAXUD korraldas 14. märts kuni 9. juuni 2006 avaliku arutelu finantsteenuste maksustamise teemal, et teada saada, kui aktuaalne on probleem, ning kui vajalik oleks direktiivi muudatus. Arutelu oli suunatud finantsteenustega tegelevatele isikutele. Keegi vastanutest polnud arvamusel, et valdkond ei vaja mittemingisugust reguleerimist. 67,07% osalenutest oli finantsteenuste mõistete kaasajastamise poolt. 51,22% olid vabatahtliku maksustamise poolt. 43,9% kõikidest osalejatest olid nõus ka nullmääraga maksustamisega.³⁸ Autori arvates näitab antud nõupidamine selgelt, et finantsteenuste maksustamise regulatsioon vajab täiendust.

Ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on avaldanud oma arvamust direktiivi 2006/112/EÜ muudatuste kohta. Komitee nõustub, et direktiivi muutmissetepanekud on oluline samm kaasaegse ja konkurentsivõimelisema finants- ja kindlustusteenuste käibemaksuraamistiku poole. Teenuste tarbijate, eriti eratarbijate huvisid ei tohi jätta arvestamata. Lisaks sellele, et finantssektor on hästi toimiva majanduse alus ning pakuvad töökohti paljudele Euroopa kodanikele, on tegemist ka väga tehnilise küsimusega, mille puhul ei tohiks olla ebaselgust. Kuna põhitähelepanu on suunatud muuhulgas õiguskindluse parandamisele ning ettevõtjate ja riiklike maksuasutuste halduskoormuse vähendamisele, peab sõnastus olema ühetähenduslik.³⁹

Käibemaksu neutraalsuse osas avaldab komitee heameelt kulude jagamise kokkulepete kasutuselevõtu ning maksustamise valikuõiguse laiendamise üle. Komitee on veendunud, et õige sõnastuse ja elluviimise puhul väheneb varjatud käibemaksu mõju kindlustus- ja

³⁸ European Commission. Taxation and Customs Union. Summary of results: Public consultation on financial and insurance services.

³⁹ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlemist direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi KOM(2007) 747 lõplik — 2007/0267 CNS.

finantsteenuste osutajate kulutustele. See parandab sektori tõhusust ja konkurentsivõimet ning soodustab ka teenuste kättesaadavust pühendunud teenuseosutajatelt ning töökohtade säilimist.⁴⁰

Käibemaksu neutraalsus tagamise kohta arvab M. Laube, et kui kõigi ettevõtluses tehtavate tehingute puhul on käibemaks alati mahaarvatav ning maksustatakse üksnes lisandunud väärtust. Maksuvabastuse puhul tekib aga paratamatult teatav käibemaksu kumuleerumine ja sealjuures ei ole vahet, kas teenus osutatakse lõpptarbijale või teisele ettevõtjale sh maksukohustuslasele. Täiendavalt tekib ka ettevõtlussektorite vahel konkurentsimoonus.

Probleeme tekitav tagastamatu sisendkäibemaks on ettevõtjatele muutunud otsustusprotsessis oluliseks teguriks, määrates kus ja kuidas ettevõtja finants- või kindlustusteenuseid pakub. Maksuhaldurite seisukohast peab seadusandja arvestama, et iga muudatus, mis suurendab mahaarvamise õigust, toob kompenseerivate meetmete puudumisel kaasa liikmesriikide käibemaksu laekumise vähenemise. Tarbijate seisukohast ei ole selge, mil määral jõuab nendeni tõhususest ja kulude vähenemisest saadav kasu. On alati risk, et ettevõtlust piiravatest teguritest tulenevalt jaguneb kulude kokkuvõid ebahülaselt kogu kliendibaasi lõikes ning äriklientidel tuleb endiselt kanda osa tagastamatu käibemaksu kuludest.⁴¹ Seega on direktiivi muudatustel oluline mõju nii ettevõtjatele, tarbijatele kui ka maksuhaldurititele.

Selgelt on määratud ära teenused, mis on maksuvabad ning mis kuuluvad maksustamisele. Seega peaks ka M. Laube arvates lihtsamaks muutuma nii finants- ja kindlustussektori ettevõtete, kui ka maksuhalduri töö – vähenevad maksu administreerimisega seotud kulud. Võttes lähtekohaks põhimõtte, et maksuvabastuste ringi ei laiendata, siis mõistete täpsustamisest tulenevate muutuste puhul on eelarvemõju marginaalne.

Direktiivi muudatuse ettepanek koosneb peamiselt kolmest meetmest. Esiteks täpsustatakse kindlustus- ja finantsteenuste käibemaksust vabastamist reguleerivaid eeskirju. Teiseks

⁴⁰ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlemist direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi KOM(2007) 747 lõplik — 2007/0267 CNS.

⁴¹ Euroopa Parlament. Majandus- ja Rahanduskomisjon. Raporti projekt. 16.04.2008. 2007/0267(CNS).

antakse maksustamise valikuõigus üle liikmesriikidelt ettevõtjatele. Kolmandaks lubatakse moodustada kulusid jagav rühm, mis võimaldab ettevõtjatel ühendada investeeringuid ja jagada käibemaksust vabastatud investeeringute kulud rühma liikmete vahel.⁴²

Ka Eesti Vabariigi Valitsus on kujundanud direktiivi muudatuste osas enda seisukoha. See on oluline, kuna direktiivi eelnõu vastuvõtmisel tuleb selle ülevõtmiseks Eesti õigussüsteemis muuta käibemaksuseadust. Nõukogu määruse eelnõu vastuvõtmisel on tegemist otsekohalduva õigusaktiga. Eesti Vabariigi Valitsus toetab kindlustus- ja finantsteenuste osutajatele kindlustus- ja finantsteenuste käibemaksustamise valiku õiguse andmist. Samas ei avalda valitsus toetust kindlustus- ja finantsteenuseid osutava piiriülese käibemaksugrupi siseselt osutatavate teenuste erandlikku ning ettevõtlussektorite vahelist konkurentsimoontust põhjustavat maksuvabastust. Vabariigi Valitsus pooldab kindlustus- ja finantsteenuste osutamisega seotud mõistete ajakohastamist lähtuvalt kindlustus- ja finantsteenuste olemusest ning nende majandusliku sisu kriteeriumitest.⁴³

Direktiivi muudatuste ettepanek sätestab tingimused, millisel juhul liikmesriigid vabastavad käibemaksust maksukohustuslaste rühma siseselt oma liikmetele osutatud teenused. Esiteks peavad rühm ja kõik selle liikmed olema asutatud ühenduses või olema ühenduse residendid. Lisaks peab rühmal olema iseseisev tegevus ja toimima oma liikmete suhtes iseseisva isikuna. Käibemaksuvabastus saadakse ainult juhul, kui rühma liikmed osutavad teenuseid, mis on käibemaksust vabastatud artikli 135 lõike 1 punktide a-g alusel, või muid teenuseid, mille osutamisel nad ei ole maksukohustuslased. Rühm osutab teenuseid üksnes oma liikmetele. Viimaseks tingimuseks on, et liikmed hüvitavad rühmale üksnes oma osa ühistest kuludest, välja arvatud otsese maksustamise eesmärgil siirdehindadega seoses tehtud mis tahes korrigeerimised.⁴⁴

⁴² Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlust direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi. 28.11.2007. KOM(2007) 747 lõplik. 2007/0267 (CNS).

⁴³ Laube, M. Seletuskiri. Eesti seisukohad nõukogu direktiivi eelnõu kohta, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlust direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi ja nõukogu määruse eelnõu kohta, millega kehtestatakse direktiivi 2006/112/EÜ kindlustus ja finantsteenuseid käsitleva osa rakenduseeskirjad.

⁴⁴ Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlust direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi. 28.11.2007. KOM(2007) 747 lõplik. 2007/0267 (CNS).

Alates 1. jaanuarist 2012 annavad liikmesriigid maksukohustuslastele õiguse valida, kas nad soovivad direktiivi artikli 135 lõike 1 punktides a-g osutatud teenuste maksustamist. M. Laube sõnul toetas Eesti täielikult laia maksustamise võimaluse lubamist (maksukohustuslane ise valib, kas maksustab või mitte). Mõned riigid olid kahtleval seisukohal, osad jällegi täiesti vastu. Põhjuseks, miks maksustamise vastu ollakse, on erinevad. Välja on toodud administreerimisega seotud probleeme (liiga kulukas ja keerukas), samuti kardetakse, et kui finantssektoris hakatakse maha arvama sisendkäibemaksu, siis selle tõttu väheneb eelarvelaekumine. Positiivsemalt ollakse meelestatud praegu kehtiva variandi suhtes, mille kohaselt maksustamise valikuõiguse andmine jääb riigile.

Lisaks direktiivi muudatustele plaanitakse vastu võtta määrus, millega kehtestatakse direktiivi kindlustus- ja finantsteenuseid käsitleva osa rakenduseeskirjad. Määrus on vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides ja aitab märgatavalt vähendada ettevõtjate ja maksuhaldurite halduskoormust. Siiani on ettevõtjatel tulnud tihti konsulteerida sõltumatute finantskonsultantidega ning kontrollida koormavate ja aeganõudvate päringutega oma rahandusministeeriumist, kas teatav teenus kuulub käibemaksuga maksustamisele või on see käibemaksust vabastatud. Ka kohalike maksuhaldurite jaoks olid halduskulud kõrged, kui nad konsulteerisid oma rahandusministeeriumiga, kuidas konkreetsel juhtudel toimida. Neil juhtudel, millele antakse määruses selge lahendus, on ettevõtjatel ja maksuhalduritel võimalik korrektselt kohaldada kindlustus- ja finantsteenuste käibemaksust vabastamist ilma, et sellega kaasneks täiendav halduskoormus.⁴⁵

Eestis on selliseid maksuhalduri ja rahandusministeeriumi vahelisi arutelusid õigusliku ebakindluse tõttu põhjendanud näiteks eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamise maksuvabastus. Nimelt sätestatakse direktiivis liikmesriikide määratletud eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamise (valitsemise) maksuvabastus, mille liikmesriigid peavad sätestama siseriiklikus õiguses. M. Laube ütluste kohaselt rakendati Eestis

⁴⁵ Ettepanek: nõukogu määrus, millega kehtestatakse direktiivi 2006/112/EÜ (mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi) kindlustus- ja finantsteenuseid käsitleva osa rakenduseeskirjad. 28.11.2007. KOM(2007) 746 lõplik.

investeeringufondide valitsemise maksuvabastust laialt, hõlmates kõiki vastava valdkonna õigusregulatsiooniga hõlmatud investeeringufonde. Samas tuli Euroopa Kohtu lahend, mis täpsustas, kui isiku osutatav teenus on oma olemuselt sama kui investeeringufondide seaduses sätestatud fondi tegevus, siis peab selle regulatsiooni alt välja jääva isiku tegevus olema samuti maksuvaba. Vastav muudatus on sisse viidud ka KMSi. Intervjueeritav lisab, et vaidlusi on tekitanud ka väärpaberikonto hooldusteenuse maksustamine 18%-lise käibemaksuga, mis jõustus aastast 2008. Selle muudatuseni ei viinud mitte direktiivi sõnastuse vaid tõlgenduste muutus, sealjuures ka Euroopa Kohtu lahenditest tulenevad tõlgendused.

Plaanitav määrus defineerib mitmed seni arusaamatusi põhjendanud finantsteenuste määratlused. Näiteks kindlustus- ja edasikindlustusele on antud kindel tähendus. Artikkel 2 järgi kohaldatakse maksuvabastust, kui on tegemist elu- või pensionikindlustusega, annuiteediga, haigusest põhjustatud invaliidsuse kindlustuse või töötuskindlustusega, tervise-, riski-, vastutus- või finantskahjude kindlustusega, retrotsessiooni, kaaskindlustuse ja kindlustuse või edasikindlustuse ühendamisega. Artikliga 3 seletatakse krediidi andmise mõistet. Krediidi andmine hõlmab sündikaatlaene ja muid laene (ka selliseid, mida antakse osana rahastamisest seoses kaupade müügi või teenuste osutamisega, kui rahastamine ei ole tasu lahutamatu osa), kinnisvaratagatisega laene, sealhulgas hüpoteegiga laene, vallasvaratagatisega laene, kuhu kuulub ka pantimine, ning krediidikokkulepped, mille kohaselt on isikul õigus võõrandada vahendeid teatava summa ulatuses. Artiklis 4 sätestatakse, mida tähendab laenude tagamine: see hõlmab krediidiriski ülekandetehinguid ning tollitagatist. Samas ei hõlma see näiteks garantii andmist vigaste kaupade asendamiseks või mitterahalistest tehingutest tulenevate kohustuste võtmist. Artikkel 5 järgi hõlmab finantshoius nõude-, kogumis-, tähtajalisi hoiuseid, hoiusesertifikaate, võlakirju, hoiustamist kogumispensionisse. Lisaks hõlmab finantshoiuse mõiste ka pensionikindlustust ja annuiteeti, aga seda ainult juhul, kui surmajuhtumi riski ja üleelamisriski kindlustus on üksnes lisateenus.⁴⁶

⁴⁶ Ettepanek: nõukogu määrus, millega kehtestatakse direktiivi 2006/112/EÜ (mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi) kindlustus- ja finantsteenuseid käsitleva osa rakenduseeskirjad. 28.11.2007. KOM(2007) 746 lõplik.

M. Laube toob näited teenustest, mida tihtipeale liigitatakse finantsteenuste alla, kuid tegelikkuses neil finantsteenuste tunnused puuduvad. Probleeme on olnud erinevate IT-teenustega, mis on vajalikud finantsteenuse osutamiseks, kuid need ei ole finantsteenused. IT-teenus loob näiteks keskkonna läbi mille saab finantsteenust osutada. Teiseks näiteks võib olla sularahaautomaadi täitmine sularahaga, mida pank ostab turvafirmalt, mis ei ole samuti finantsteenus.

Kindlustus- ja finantsteenuste vahendamise maksustamine on üks probleemsemaid valdkondi, kuna vahendamine on direktiivis määratlemata mõiste. Kindlustus- ja finantsteenuste vahenduse puhul annab määrus selge lahenduse vaid üksikutel juhtudel. Seda põhjusel, et vahenduse mõisted ja vormid põhinevad siiani suures osas riiklikul tsiviilõigusel ja on sisult erinevad. Õiguskindluse parandamiseks ka nende teenuste puhul esitatakse määruuses objektiivsed kriteeriumid, mille abil saab hinnata, kas teenuse puhul on kindlalt tegemist vahendusega. Määruse artikli 11 kohaselt hõlmab mõiste toote tingimuste läbirääkimist sisaldavate teenuste osutamist ning väärtpaberite ja hüpoteekide vahendust. Samas ei tuleb maksuvabastuse rakendusala välja jätta kõnekeskuste pakutavad tavateenused, tootemargi hosting, veebihosting ja muud veebiteenused või hostingteenused ning reklaam ja muud teavitustegevused.⁴⁷

„Finantsteenuste vahendamine on üks küsimustest, millele direktiivi muudatused peavad andma vastuse“, lausub M. Laube. Praegu on tihti probleemiks, mida lugeda vahendamiseks ning mida mitte. Samuti on maksustamise käsitlus kohati erinev – teenust otse osutades on see maksuvaba, vahendus aga maksustatav.

Praegusel juhul pole veel otsustatud, kas vabatahtliku maksustamise võimalust laiendatakse või mitte. M. Laube arvates ei tohiks kehtivat finantsteenuste loetelu kindlasti laiendada. Hetkel on liikmesriigi otsustada, kas ta lubab finantsteenuste osas maksustamist või mitte. Direktiivi muudatusega tehti aga ettepanek, et maksustamise valikuõigus jäetakse

⁴⁷ Ettepanek: nõukogu määrus, millega kehtestatakse direktiivi 2006/112/EÜ (mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi) kindlustus- ja finantsteenuseid käsitleva osa rakenduseeskirjad. 28.11.2007. KOM(2007) 746 lõplik.

maksukohustuslasele ehk liikmesriik peab seda lubama. See peaks tagama ettevõtjatele suurema paindlikkuse. Näiteks ettevõtja, kes teostab nii maksuvaba kui ka maksustatavat käivet saab vältida maksuvaba ja maksustatava käibe proportsiooni tekkimist. Teisalt on see liikumine tavalise maksustamise korra poole. Kui ettevõtja on huvitatud maksukohustuslaseks olemisest tuleks talle seda võimaldada. Üldjuhul pole sisendkäibemaksu finantsteenuste puhul palju ning maksustamisest ei ole ettevõtjad huvitatud – seda on ka näidanud riikide praktika, kus maksustamise võimalus antud. Näiteks Eestis ei ole ükski finantsteenuste osutaja valinud maksustamise võimalust KMS § 16 lõike 3 alusel.

Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemide vältimiseks on pakutud välja ka alternatiivseid käibemaksuga maksustamise süsteeme. M. Laube sõnul on räägitud näiteks madala maksumääraga (n 1,5%) kogu käibe maksustamisest. Samas sellise maksustamise puhul on raske määrata õiget maksumäära, mis oleks proportsionaalne standardmäära suhtes. Sisend- ja väljundkäibemaksu suhe ei pruugi olla samuti vastavuses – võib tekkida mittemaksustamine või kumuleerumine. Meelis Laube usub, et ka finantsteenuste puhul saab aluseks võtta isiku ettevõtluse ja n-ö lahata selle osadeks ning maksustada tekkivat lisandväärtust. Üks lahendus oleks finantsteenuseid maksustada sarnaselt teiste teenustega, nagu tegi näiteks Maroko, kes valmistas eelmisel aastal ette vastava käibemaksuseaduse.

M. Laube arvates võib direktiivi muudatustega tegemise ja eesmärgiga rahule jääda. Näiteks mõistete sõnastamine on põhjalik ning oluline on, et sõnastatakse nii maksuvabastused kui ka teenused, millele maksuvabastus ei laiene. Samas on Komisjoni algatus üsna algeline piiriülese kulude jagamise grupi (grupisiseseid teenuseid ei maksustata) loomise kohalt. Üldiselt võttes on finants- ja kindlustusteenuste maksuvabastus aluste uuendamise väga vajalik.

Autor nõustub intervjuueeritavaga, et direktiivi muudatused on äärmiselt vajalikud, kuna finantssektor on väga kiiresti arenev ning vananenud regulatsioon vajab kindlasti uuendust. Kindlapiirilisel on vaja määratleda finantsteenuste mõisted ning selgitada maksust vabastatud finantsteenuste ulatus ning teenuste tunnused.

KOKKUVÕTE

Finantsteenused on olnud ajalooliselt maksuvabad. Seda põhjusel, et finantsteenused valmistavad kaupade ja teenuste tarbimist ette ning lisaks ei soovita maksustada kapitali ja kahjustada majandust. Finantsteenuste maksustamine muutuks väga keeruliseks. Finantsteenuste käibemaksuvabastus on sätestatud nii Nõukogu Direktiivis 2006/112/EÜ kui ka käibemaksuseaduses.

Lõputöö eesmärk oli analüüsida, kuidas maksustatakse Euroopa Liidus finantsteenuseid käibemaksuga. Selleks anti ülevaade finantsteenuste mõistest ja olemusest Euroopa Liidus, ja finantsteenuste maksustamise põhimõtetest Euroopa Liidus, ning analüüsiti finantsteenuste maksustamise probleeme Euroopa Liidus.

Autor jõudis järelduseni, et finantsteenuseid puudutavas regulatsioonis esineb mitmeid puudujääke ning vajalik on seda täiendada, et anda vastused kahetimõistetavustele. Peamiste probleemidena toodi välja puudulik finantsteenuste definitsioon, peidetud käibemaks maksustatavate tehingupoolte vahel ning mahaarvatava sisendkäibemaksu arvutamine, juhul kui maksukohustuslane osutab nii maksustatavaid kui ka maksuvabasid teenuseid. Just eelnimetatud põhjustel on direktiivi muudatused vajalikud. Praegune regulatsioon on selgelt vananenud.

Kõige rohkem põhjustavad probleeme finantsteenuste vahendamise seotud teenuste käibemaksuga maksustamine. Seda peamiselt põhjusel, et vahendamine on direktiivis määratlemata mõiste ning selle tõlgendamine on toonud kaasa mitmeid Euroopa Kohtu lahendeid. Seetõttu on vähenenud õigluskindlus ja suurenenud halduskulud. Autori arvates näitab kohtulahendite muutumine olulisemaks õiguseallikaks kui direktiiv ja siseriiklik õigusakt selgelt seda, et finantsteenuste käibemaksustamise valdkond vajab reguleerimist.

Autori arvates peab direktiivi muudatus kindlasti tagama, et finantsteenuste osutajad saaks tasumisele kuuluvast käibemaksust maha arvata sisendkäibemaksu ja vältima konkurentsimoonusi. Direktiivi muudatus peab täpsustama finantsteenuste loetelu, et tagada liikmesriikidele õiguskindlus ning halduskulude vähenemine. Hetkel on kindlustus- ja edasikindlustustehingute, arveldus- ja väärtpaperitehingute ning eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamise osas maksuvabastus piiratud ja see tekitab palju kahtluseid maksuvabastuse kohaldamisel.

Probleeme tekitav tagastamatu sisendkäibemaks on ettevõtjatele muutunud otsustusprotsessis oluliseks teguriks, määrates kus ja kuidas ettevõtja finants- või kindlustusteenuseid pakub. Tarbijate seisukohast on alati risk, et äriklientidel tuleb endiselt kanda osa tagastamatu käibemaksu kuludest. Seega on direktiivi muudatustel oluline mõju nii ettevõtjatele, tarbijatele kui ka maksuhalduritele.

Lõputöö eesmärk saavutati. Autor analüüsis, kuidas maksustatakse finantsteenuseid käibemaksuga Euroopa Liidus. Autor tõi kehtivas regulatsioonis välja mitmeid probleeme finantsteenuste käibemaksuga maksustamisel. Analüüsisiti ka direktiivi 2006/112/EÜ muudatuste ettepanekut, mis peaks tooma lahenduse hetkel esinevatele finantsteenuste käibemaksuga maksustamise kitsaskohtadele.

SUMMARY

The diploma thesis is written on the topic “Problems with Implying VAT on Financial Services in European Union”. It is written in Estonian and contains 46 pages: 40 pages of content and 6 pages of appendixes. There have been used 29 sources, which are all referred to in the text.

Topic is actual because the Council Directive 2006/112/EC is being amended at the current period. The European Commission is improving the regulation of implying VAT on financial services. The diploma thesis gives the review of the problems that exist in implying VAT on financial services in European Union.

The purpose of diploma thesis is to analyse, how to imply VAT on financial services in European Union. To achieve the purpose following tasks have been put up:

- 1) to explain the concept of financial service and its matter in European Union;
- 2) to explain the principles of implying VAT on financial services in European Union;
- 3) to analyse the problems of implying VAT on financial services in European Union.

The author has come to a conclusion, that there are many problems concerning implying VAT on financial services in European Union. It is necessary to improve the regulation. The main problems are insufficient definition of financial services, hidden VAT between parties of transaction and calculation of deductible internal VAT.

VIIDATUD ALLIKAD

Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlust direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi. 28.11.2007. KOM(2007) 747 lõplik. 2007/0267 (CNS).

Ettepanek: nõukogu määrus, millega kehtestatakse direktiivi 2006/112/EÜ (mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi) kindlustus- ja finantsteenuseid käsitleva osa rakenduseeskirjad. 28.11.2007. KOM(2007) 746 lõplik.

Euroopa Kohtu otsus (Viies Koda). 13.12.2001. C-235/00. Commissioners of Customs & Excise vs CSC Financial Services Ltd. Eelotsusetaotlus CSC Financial Services Ltd poolt Sun Alliance Group nimel osutatud vahendusteenuste maksustamise üle.

Euroopa Kohtu otsus (Kolmas Koda). 2.04.2004. C-169/04. Abbey National plc, Inscap Investment Fund vs Commissioners of Customs & Excise. Eelotsusetaotlus teatud hulga trustina asutatud tegevusloa alusel tegutsevate avatud investeerimisfondide avatud investeerimisühingute depoopankade osutatud teenuste ja OEIC fondivalitseja volituse alusel kolmandaks isikuks oleva äriühingu osutatud haldamis- ja raamatupidamisteenuste maksustamise üle.

Euroopa Kohtu otsus (Esimine Koda). 3.03.2005. C-472/03. Staatssecretaris van Financiën vs Arthur Andersen & Co. Accountants c.s. Eelotsusetaotlus Staatssecretaris van Financiën keeldumise üle vabastada käibemaksust äriühingu Arthur Andersen & Co. Accountants c.s. *back office*-tegevused elukindlustuse valdkonnas.

Euroopa Kohtu otsus (Neljas Koda). 5.10.2006. C-437/06. Securenta Göttinger Immobilienanlagen und Vermögensmanagement AG vs Finanzamt Göttingen. Eelotsusetaotlus Securenta Göttinger Immobilienanlagen und Vermögensmanagement AG ja

Finanzamt Göttingeni vahelises kohtuvaidluses teatud summade käibemaksust mahaarvamise õiguse ulatuse üle.

Euroopa Kohtu otsus (Neljas Koda). 7.12.2006. C-13/06. Euroopa Ühenduste Komisjon vs Kreeka Vabariik. Euroopa Ühenduste Komisjoni hagi tuvastamiseks Kreeka Vabariigi rikkumist, mis seisneb viimase maanteeabi teenuste käibemaksuga maksustamist.

Euroopa Kohtu otsus (Esimine Koda). 9.02.2007. C-124/07. J.C.M. Beheer BV vs Staatssecretaris van Financiën. Euroopa Kohtu otsus (Esimene Koda). 21.06.2007. C-453/05. Volker Ludwig vs Finanzamt Luckenwalde. Eelotsusetaotlus äriühingu keeldumise üle tema suhtes tehtud käibemaksu ümberarvutuse tulemusel tekkinud maksukohustuse summas 55 561 Hollandi kuldnat (25 244 eurot) tasumisest.

Euroopa Kohtu otsus (Kolmas Koda). 28.06.2007. C-363/05. JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust plc, The Association of Investment Trust Companies vs The Commissioners of HM Revenue and Customs. Eelotsusetaotlus Commissioners of HM Revenue and Customs keeldumise üle vabastada käibemaksust investeerimisühingule osutatud haldamisteenused.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlemist direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi KOM(2007) 747 lõplik — 2007/0267 CNS.

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Direktiiv. 21.01.2002. 2001/107/EÜ.

Euroopa Parlament. Majandus- ja Rahanduskomisjon. Raporti projekt. 16.04.2008. 2007/0267(CNS).

European Commission. Taxation and Customs Union. Harmonisation of turnover taxes. 05.03.2008. TAXUD/2414/08.

European Commission. Taxation and Customs Union. Summary of results: Public consultation on financial and insurance services.

European Commission. Taxation and Customs Union. Consultation Paper on modernising Value Added Tax obligations for financial services and insurances.

Kägi K. & Võimre U. 2007. Käibemaks. i. K. Äripäeva Kirjastus.

Laube, M. Seletuskiri. Eesti seisukohad nõukogu direktiivi eelnõu kohta, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlust direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi ja nõukogu määruse eelnõu kohta, millega kehtestatakse direktiivi 2006/112/EÜ kindlustus ja finantsteenuseid käsitleva osa rakenduseeskirjad.

Laube, M. 2009. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid. Autori üleskirjutis. Tallinn, 24.03.2009.

Lehis, L. & Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: Kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus.

Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Kirjastus Juura.

Lind, K. 2007. Maksustatav väärtus: Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses. – Juridica, 9.

Krediitiasutuste seadus. RT I 1999, 23, 349, RT I 2008, 59, 330.

Käibemaksuseadus. RT I 2003, 82, 554, RT I 2008, 58, 329.

Maksukorralduse seadus. RT I 2002, 26, 150, RT I 2009, 19, 114.

Nõukogu Direktiiv. 28.11.2006. 2006/112/EÜ.

Nõukogu Kuues Direktiiv. 17.05.1977. 77/388/EMÜ.

Report of the OECD. Indirect tax treatment of financial services and instruments. 22.10.1998.
The Ernst and Young report to the European Commission. Value Added Tax: a Study of
Methods of Taxing Financial and Insurance Services. 2006.

The International Fiscal Association, 2003. Cashiers de droit fiscal international. Consumption
taxation and financial services. The Hague: Kluwer Law International, 54.

Võlaõigusseadus. RT I 2001, 81, 487, RT I 2008, 59, 330.

LISA 1. Intervjuu Eesti Panga rahvusvaheliste ja avalike suhete osakonna juhtiveksperdi Meelis Laubega

1. Millised puudujäägid esinevad finantsteenuste käibemaksuga maksustamist puudutavas regulatsioonis?

Meelis Laube: "Direktiivis 112/2006/EÜ (edaspidi direktiiv) olev finantsteenuste regulatsioon on sisult sama kui oli kirjas kuuendas käibemaksudirektiivis, seega pärineb 70-ndate lõpust. Regulatsioon on selgelt vananenud kuna finantssektor on aastatega teinud läbi väga kiire arengu ning osutatavate teenuste sisu ja vahel ka olemus on oluliselt muutunud."

"Aegunud või puuduvatest mõistetest suuremaks probleemiks nimetaksin finantsteenuste maksuvabastust tervikuna. EL tasandil on aeg-ajalt mainitud ka finantsteenustele tavalise maksustamiskorra kehtestamist. Siiski pole see mõttest eriti kaugemale jõudnud. 70-ndatel toodi välja, et maksuarvestus on keeruline ning maksustatavat osa pole võimalik määrata. Nüüdsel arvutiajastul ei tohiks see probleemiks olla. Samas on maksuvabastus finantssektorile soodus kuna selles sektoris on vähe mahaarvatavat sisendkäibemaksu. Seega on finantssektoripoolne vastuseis maksuvabastuse kaotamisele väga tugev ning finantssektori esindajate *lobby*-grupid omavad paljudes riikides ja ka EL tasandil väga suurt mõjuvõimu. Algatades direktiivi muudatusi, oleks esimese küsimusena tulnud tõstatada finants- ja kindlustusteenustele maksustamise tavakorra kehtestamine. Arenenud maailm läheb järjest enam üle teenustepõhisele majandusele, sellega peaks sammu pidama ka maksustamise põhimõtted. Ma ei näe ühtegi ratsionaalset põhjust, miks peaks üks ettevõtlusliike olema maksuvabastusega. Väga lihtsustatud küsimusena – miks me maksustame leiva tootmise, aga ei maksuta väärtpaberite müügiga seotud tehinguid?"

2. Mis on direktiivi 2006/112/EÜ muudatuste tähtsamad eesmärgid?

Meelis Laube: "Kõige olulisemaks eesmärgiks on finantsteenuseid käsitleva regulatsiooni ajakohastamine, mõistete täpne määratlemine ning õiguskindluse tagamine. Järjest on kasvamas Euroopa Kohtu kaasuste hulk, mis puudutavad finantsteenuseid. Seegi näitab, et

finantsteenuste maksustamisel valitseb segadus ning direktiivi ja riiklike õigusaktide asemel muutub järjest olulisemaks õiguseallikaks kohtulahend.”

3. Millest on tingitud suurema vabatahtliku maksustamise võimaldamise sisseviimine direktiivi? Mis on sellest tulenev kasu? (Mahaarvatavat sisendkäibemaksu pole finantssektoris eriti palju, eelistatakse maksuvabastust)

Meelis Laube: “Praegusel juhul pole veel otsustatud, kas vabatahtliku maksustamise võimalust laiendatakse või mitte. Praegu on liikmesriigi otsustada, kas ta lubab finantsteenuste osas maksustamist või mitte. Direktiivi muudatusega tehti aga ettepanek, et maksustamise valikuõigus jäetakse maksukohustuslasele ehk liikmesriik peab seda lubama. See peaks tagama ettevõtjatele suurema paindlikkuse. Näiteks ettevõtja, kes teostab nii maksuvaba kui ka maksustatavat käivet saab vältida maksuvaba ja maksustatava käibe proportsiooni tekkimist. Teisalt on see liikumine tavalise maksustamise korra poole. Kui ettevõtja on huvitatud maksukohustuslaseks olemisest tuleks talle seda võimaldada. Nagu küsimuses mainitud, siis üldjuhul pole sisendkäibemaksu finantsteenuste puhul palju ning maksustamisest ei ole ettevõtjad huvitatud – seda on ka näidanud riikide praktika, kus maksustamise võimalus antud. Näiteks Eestis ei ole ükski finantsteenuste osutaja valinud maksustamise võimalust käibemaksuseaduse § 16 lõike 3 alusel.”

4. Millised probleemid ilmnevad liikmesriikide ettevõtete omavahel osutatud finantsteenuste käibemaksuga maksustamisel? Kuidas neid probleeme leevendada?

Meelis Laube: “Üles on kerkinud probleeme eelkõige finantsteenustega vahetult seotud teenustega. Mõni liikmesriik on lugenud mingi teenuse maksuvabaks, teine jällegi maksustab. Samuti on esinenud juhtumeid, kus ühes riigis loetakse pensioni kogumist kindlustusteenuseks, teises aga investeerimiseks. Üldjuhul pole tegemist n-ö pahatahtliku käitumisega, vaid liikmesriigid tõlgendavad direktiivi nappi sõnastust valesti. Seega tekib teenuseosutaja jaoks keeruline olukord, kus ühes riigis lubatakse sisendkäibemaks maha arvata, teises aga mitte. Samuti on probleeme teenuse liigitamisega.”

5. Tooge mõni näide maksuvabast finantsteenusest ja sellega seotud teenusest, millele võiks arvata, et laieneb ka maksuvabastus, kuid tegelikkuses on kohustus teenus maksustada.

Meelis Laube: “Näiteks on direktiivi järgi väärtpaberitehingud maksuvabad finantsteenused, kuid väärtpaberite soetamiseks kliendi nõustamine on maksustatav teenus. Viimast on aga soovitud käsitleda samuti maksuvaba käibena.”

6. Kas teatud maksuvabadele finantsteenustele võib peale direktiivi muudatust osaks saada maksukohustus (ja vastupidi)? Kui jah, siis millistele?

Meelis Laube: “Üldreeglina lähtutakse põhimõttest, et maksuvabastuse ulatust ei laiendata. Tegelikuses võib olukord veidi muutuda võrreldes praegusega. Näiteks vabastatakse maksust teatud teenused mis on vahetult seotud ja nn eluliselt vajalik mingi finantsteenuse osutamiseks. Teisalt võivad maksustamisele kuuluda mõned teenused, mis loetakse praegu finantsteenustega vahetult seotud teenusteks. Praegu on veel vara öelda, millised need teenused olema saavad, sest EL tasandil töögruppides arutelud alles käivad mõistete sõnastamise üle. Kuid arvata on, et osasid teenuseid vaadatakse kui tervikuid ja seega lähtutakse maksuvabastuse rakendamisel nn majandusliku otstarbekuse kriteeriumist”

7. Millised finantsteenused tuleks kindlasti lisada kehtivale loetelule 2006/112/EÜ direktiivis?

Meelis Laube: “Praegu kehtivat loetelu ei tohiks kindlasti laiendada.”

8. Millised riigid ei toeta finantsteenuse osutajale käibemaksustamise valikuõiguse andmist? Miks?

Meelis Laube: “Kõige uuemad andmed puuduvad, kuid laia maksustamise võimaluse lubamist (maksukohustuslane ise valib, kas maksustab või mitte) toetas täielikult Eesti. Mõned riigid olid kahtleval seisukohal, osad jällegi täiesti vastu. Põhjuseks, miks maksustamise vastu ollakse, on erinevad. Välja on toodud administreerimisega seotud probleeme (liiga kulukas ja keerukas), samuti kardetakse, et kui finantssektoris hakatakse maha arvama sisendkäibemaksu, siis selle tõttu väheneb eelarvelaekumine. Positiivsemalt ollakse meelestatud praegu kehtiva variandi suhtes – maksustamise valikuõiguse andmine jääb riigile.”

9. Kas direktiivimuudatus avaldab mõju ka majandusele üldiselt, eelarvele? Millist?

Meelis Laube: “Direktiivi mõju on eelkõige selguse ja õiguskindluse tagamine. Selgelt on määratud ära teenused, mis on maksuvabad ning mis kuuluvad maksustamisele. Seega peaks lihtsamaks muutuma finants- ja kindlustussektori ettevõtete, aga ka maksuhalduri töö – vähenevad maksu administreerimisega seotud kulud. Võttes lähtekohaks põhimõtte, et maksuvabastuste ringi ei laiendata, siis mõistete täpsustamisest tulenevate muutuste puhul on eelarvemõju marginaalne.”

10. Kas ja milliste maksustamisjuhtumite üle on Maksu- ja Tolliamet ning Rahandusministeerium pidanud õigusliku ebakindluse tõttu seoses finantsteenuste maksustamisega arutlema?

Meelis Laube: “Aastast 2008 jõustus väärtpaberikonto hooldusteenuse maksustamine 18%-lise käibemaksuga. Selle muudatuseni ei viinud mitte direktiivi sõnastuse muutus, vaid tõlgenduste muutus, sealjuures ka Euroopa Kohtu lahenditest tulenevad tõlgendused.”

“Direktiivis sätestatakse liikmesriikide määratletud eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamise (valitsemise) maksuvabastus, mille liikmesriigid peavad sätestama siseriiklikus õiguses. Eestis rakendati investeerimisfondide valitsemise maksuvabastust laialt, hõlmates kõiki vastava valdkonna õigusregulatsiooniga hõlmatud investeerimisfonde. Samas tuli Euroopa Kohtu lahend, mis täpsustas, kui isiku osutatav teenus on oma olemuselt sama kui investeerimisfondide seaduses sätestatud fondi tegevus, siis peab selle regulatsiooni alt välja jääva isiku tegevus olema samuti maksuvaba. Vastav muudatus on sisse viidud ka käibemaksuseadusesse.”

11. Tooge näiteid teenustest, mida tihtipeale ekslikult liigitatakse finantsteenuste alla, kuid tegelikkuses neil finantsteenuse tunnused puuduvad.

Meelis Laube: “Probleeme on olnud erinevate IT-teenustega, mis on vajalikud finantsteenuse osutamiseks, kuid need ei ole finantsteenused. IT-teenus loob näiteks keskkonna läbi mille saab finantsteenust osutada.”

“Teiseks näiteks võib olla sularahaautomaadi täitmine sularahaga, mida pank ostab turvafirmalt, mis ei ole samuti finantsteenus.”

12. Milline oleks n-ö alternatiivne finantsteenuste käibemaksuga maksustamise süsteem?

(Räägitud on näiteks 'cash-flow'-meetodist)

Meelis Laube: “Räägitud on näiteks madala maksumääraga (nt 1,5%) kogu käibe maksustamisest. Samas sellise maksustamise puhul on raske määrata õiget maksumäära, mis oleks proportsionaalne standardmäära suhtes. Sisend- ja väljundkäibemaksu suhe ei pruugi olla samuti vastavuses – võib tekkida mittemaksustamine või kumuleerumine.”

“Ma usun, et ka finantsteenuste puhul saab aluseks võtta isiku ettevõtluse ja n-ö lahata selle osadeks ning maksustada tekkivat lisandväärtust. Näiteks Maroko valmistas eelmisel aastal ette käibemaksuseaduse, mille alusel maksustatakse finantsteenuseid sarnaselt teiste teenustega.”

13. Kuivõrd on hetkeseisuga tagatud finantsteenuste käibemaksuga maksustamise neutraalsus?

Meelis Laube: “Käibemaksu neutraalsus tagatakse, kui kõigi ettevõtluses tehtavate tehingute puhul on käibemaks alati mahaarvatav ning maksustatakse üksnes lisandunud väärtust. Maksuvabastuse puhul tekib aga paratamatult teatav käibemaksu kumuleerumine ja sealjuures ei ole vahet, kas teenus osutatakse lõpptarbijale või teisele ettevõtjale sh maksukohustuslasele. Täiendavalt tekib ka ettevõtlussektorite vahel konkurentsimoonus.”

14. Millised probleemid esinevad seoses finantsteenuste vahendamise maksustamisega?

Kuidas neid probleeme lahendada?

Meelis Laube: “Finantsteenuste vahendamine on üks küsimustest, millele direktiivi muudatused peavad andma vastuse. Praegu ongi tihti probleemiks, mida lugeda vahendamiseks ning mida mitte. Samuti on maksustamise käsitlus kohati erinev – teenust otse osutades on see maksuvaba, vahendus aga maksustatav.”

15. Kuidas hindate plaanitavaid direktiivi 2006/112/EÜ sisseviidavaid muudatusi? On need piisavad, et täita seatud eesmärgid?

Meelis Laube: “Muudatustega tegemise ja eesmärgiga võib rahule jääda. Näiteks mõistete sõnastamine on põhjalik ning oluline on, et sõnastatakse nii maksuvabastused kui ka teenused, millele maksuvabastus ei laiene. Samas on Komisjoni algatus üpriski „toores“ piiriülese kulude jagamise grupi (grupisisesid teenuseid ei maksustata) loomise kohalt. Üldiselt võttes on finants- ja kindlustusteenuste maksuvabastus aluste uuendamise väga vajalik.”